

—{ КАЛЁНКА РЭДАКТАРА }—

Рыхтуем глебу для будучай працы

Развівіць ё мясцовых супольнасцяў у Беларусі - справа новая, але патрэбная. Прычым патрэбная ня толькі грамадзкім актывістам, але і мясцовым уладам. Здаецца, і чыноўнікі началі разумець, што самі ня ў сілах вырашыць усе праблемы жыхароў тэрыторыі, за якую яны адказваюць, а таму можна пайсьці на сустрач НДА. Некаторыя пайшлі, іншыя чакаюць загаду, трэція ва ўсім гэтym убачылі “палітыку”.

Стварэнне грамадзкіх клубаў паспрыяла таму, што ў некаторых гарадах і пасёлках началі змяняцца да лепшага стасункі НДА зь мясцовымі ўладамі. У 90-я цяжка было б нават уяўіць такую сутуацию, калі чыноўнікі і грамадзкія актывісты ў нейкім мястечку за адным столом дыскутуюць, шукаюць шляхі вырашэння канкрэтных мясцовых праблемаў і нешта рэальна робяць. Тады яны яшчэ знаходзіліся па розныя бакі барыкадаў, бачылі ў апанэнтах найперш ворага, а не партнэра. Але мняюцца часы, мняюцца людзі, паступова пазбаўляюцца аджыўших стэрэатыпаў. Прыходзіць разуменьне, што трэба супольнымі намаганнямі будаваць і ўмацоўваць нашу незалежную дзяржаву, паляпшаць дабрабыт яе грамадзянаў.

Праца НДА з шырэйшым колам людзей, мясцовых арганізацыяў, раней не заангажаваных у падобную дзеянасць, таксама напалохала нейкія кантролюючыя дзяржаўныя органы. Нягледзячы на тое, што дзеянасць грамадзкіх клубаў на мела нічога агульнага з палітыкай, а была скіраваная на вырашэнне мясцовых праблемаў, іх існаванье, верагодна, было прызнана шкодным (альбо перадчасным) для ўлады.

працяг на ст. 2

Зъмест

КАЛЁНКА РЭДАКТАРА	1
ЗАЧЫСТКА	
НДА душаць эканамічнымі санкцыямі	2
Андрэй Тарасюк	
ТЭМА	
На раздарожжы	3
Як ідзе развіць ё мясцовых супольнасцяў у Беларусі	
Віктар Пашкевіч	
Ціхая канфэрэнцыя	5
Чаканыне пазытыўных вынікаў	6
Сямён Асаевіч	
Чаканыне горацкага “адраджэння”	9
Чаму заняпад напаткаў раней актыўны грамадзкі клуб	
Ілья Заранок	
Прастора для ўзаемадзеяння	12
Апітаныне прадстаўнікоў грамадзкіх клубаў	
Фактар уплыву	14
Як арганізуваць чысьціню і парадак	15
Андрэй Палескі	
6 РЭГІЁНАЎ	16
Кніга кіраўніка легендарнай “Чайкі”	
Вінцэс Дземянчук	
ЗАЧЫСТКА	
Mіхась Варанец: Важна не згубіць свайго твару	20
Інтэрв’ю з кіраўніком ГА “Воля да развіцця”	
ПАДЗЕІ	22
АКТУАЛІІ	
Дэклараваная свабода застаецца толькі на паперы	24
Ядвіга Мацкевіч	
AАН зацікавілася сутичаццяй у Беларусі	25
Улада супраць дэмакратыі	
Улада супраць дэмакратыі	
ПАРАЛЕЛІ	
Костка ў горле	27
Жаночая НДА не дae спакою казахстанскім чыноўнікам	
Вінцэс Дземянчук	
ІНФАРМАТАР	30
BIBLIO	
Кропка адліку ёсьць, але	31
Вольга Арлова	
Дык хто ён? Новы малы катэхізис для юнага лідэра	32
Людвік Бэрэ	

—{ КАЛЁНКА РЭДАКТАРА }—
пачатак на ст. 1

Хтосьці ўбачыў тут якасны пра-
рыў наперад - выхад недзяржаўных
арганізацыяў са свайго вузкага
кола - і пралічыў мячымыя пэрс-
пэктывы. Відаць, нейкім "кантра-
лёрам" падалося, што пад шыль-
дай "развіцьця мясцовых суполь-
насцяў" насамрэч адбываеца за-
камуфляваная падрыхтоўка да вы-
бараў...

Але было б памылкаю лічыць,
што развіцьцё мясцовых суполь-
насцяў тармозяць толькі мясцо-
выя ўлады. У НДА не хапае пад-
рыхтаваных да падобнай дзея-
насці людзей, маючых аўтарытэт,
здольных кампэтэнтна, на роўных
размаўляць з чынавенствам. Як
заўсёды, паўстае праблема з рэсур-
самі, памяшканьнямі, валянтэ-
рамі. Відавочна, што грамадзкім
актывістам трэба яшчэ нямала
папрацаваць і над сабой, і з насель-
ніцтвам, рыхтуючы глебу для буд-
учай працы.

І апошняе. Падчас падрыхтоўкі
гэтага тэматычнага нумару мы
сутыкнуліся з ситуацыяй, калі
некаторыя людзі, якія маюць не-
пасрэднае дачыненьне да раз-
віцьця мясцовых супольнасцяў,
браліся за напісаныне артыкула
альбо спачатку пагаджаліся на
інтэрвю, але пасля адмаўляліся.
Тлумачылі гэта ўзмацненнем
увагі ўладаў да падобнай грамадз-
кай дзеянасці і жаданьнем не
раздражняць іх, зъменышыць ак-
тыўнасць, але захаваць першыя
набыткі ад ліквідацыі. Да таго ж,
нагадвалі пра ўвагу рэспублікан-
скай Прокуратуры да нашага вы-
дання... Верагодна, гэтыя людзі
зьбіраюцца "працаўваць" ціха, аб-
межаваўшы сваю дзеянасць съце-
намі офісаў, абы толькі ўлады не
заўважылі іх "актыўнасці" і не
пачалі чыніць перашкоды. Як гэта
ні дзіўна, але некаторыя беларус-
кія дзеячы абсолютна ня ўлічва-
юць досьвед найноўшай гісторыі:
нават бяздзейнасць не дае гарант-
ы ад перасьледу. Наадварот, ула-
ды бачаць слабасць гэтых гра-
мадzkіх структураў і баязлівасць
іх лідэраў, згодных на самыя ня-
выгадныя "кампрамісы". І калі-
небудз можа здарыцца так, што
ўжо запозна будзе згадваць пра са-
лідарнасць.

НДА душаць эканамічнымі санкцыямі

Сёлета на мяжы закрыцця апынулася адна з апошніх легаль-
ных праваабарончых організацыяў у нашай краіне - Беларускі
Хельсынскі камітэт (БХК). Пасля зладжаных уладамі пра-
верак яго дзеянасці на БХК быў накладзены вялізны штраф,
а супраць кірауніцтва ўзбуджана крымінальная справа. У па-
добную ситуацыю патрапіла і слонімскае грамадзкае аб'яд-
нанне "Воля да развіцьця".

КРЫМІНАЛЬНАЯ СПРАВА СУПРАЦЬ ПРАВААБАРОНЦАЎ

Беларускі Хельсынскі камітэт
трапіў пад увагу падатковых орга-
наў летам мінулага году. На праця-
гу жніўня 2003 - студзеня 2004 да-
кумэнтацыю організацыі за ўесь
час яе дзеянасці (з 1995 году) пра-
вярала падатковая інспэкцыя
Маскоўскага раёну сталіцы. Па яе
выніках на БХК былі накладзе-
ныя эканамічныя санкцыі ў паме-
ры больш за 385 мільёнаў рублёў
(каля 180 тысяч даляраў) нібыта за
незаконнае выкарыстаньне фон-
даў праектаў у рамках Праграмы
тэхнічнай дапамогі Эўразійскому
TACIS. Арганізацыю абвінавацілі
у парушэнні аднаго з артыкулаў
прэзыдэнцкага дэкрэту №8 "Аб
атрыманні і выкарыстанні зам-
ежнай фінансавай дапамогі",
хаця на міжнародную тэхнічную
дапамогу яго дзеяньне не распаў-
сюджваецца. Да таго ж, тэхнічная
дапамога, якая зদзяйснялася ў
рамках праграмы TACIS, вызвала-
лася ад падаткаў і мытных збораў
у адпаведнасці з міжнароднай
дамовай паміж Эўрапейскай камі-
сіяй і ўрадам Беларусі, заключанай
у траўні 1994 г.

17 сакавіка 2004 г. съледчы Дэ-
партамэнту фінансавых рассьлед-
аванняў узбудзіў крымінальную
справу супраць старшыні БХК
Тацяны Процькі і бухгалтаркі
арганізацыі Тацяны Рудкевіч. Гэты
крок можа прывесці ня толькі да

арышту названых асобаў, але і да
закрыцця банкаўскіх рахункаў і
канфіскацыі маёмыці БХК.
23 красавіка Т. Процька была на
першым допыце ў съледчага і дала
падпіску аб нявыезьдзе.

З ВІДЭАКАМЭРАЙ - НА ТРЭЦІ СЭКТАР

У апошнія месяцы нечаканую
актыўнасць у "змаганні" з гра-
мадzkімі організацыямі праявілі
пэўныя органы Слоніму. Спачат-
ку ім было сарванае правядзень-
не ў горадзе навуковага сэмінару,

Рэдактарка дзяржаўнай ра-
ёнай газеты разам з жур-
налістам, узброеная відэа-
камэрой і міліцыянтам,
спрабавалі "зафіксаваць"
сустрэчу грамадзкай ага-
нізацыі з прадстаўнікамі зам-
ежнай фундацыі.

прысьвечанага Льву Сапегу, на які
далі згоду гарадзкія ўлады і якія ў
свою чаргу плянавалі ўзяць у ім
удзел. Пасля праблемы пачаліся
у грамадзкага аб'яднання "Воля
да развіцьця", якое трапіла пад
пазаплянавую комплексную пра-
верку, пасля чаго адбыліся
штрафныя санкцыі і арышт маё-
мыці.

працяг на ст. 19

На раздарожжы

Як ідзе раззвіцьцё мясцовых супольнасьцяў у Беларусі

Мясцовыя супольнасьці ў Беларусі толькі пачынаюць становіцца на ногі, робячы першыя, яшчэ няўпэўненныя крокі. Гэты модны сёняня накірунак працы прыцягвае грамадзкія арганізацыі з розных рэгіёнаў краіны. Аднак кволюя вынікі іх дзейнасьці гаворачы пра тое, што для раззвіцця мясцовых супольнасьцяў яшчэ не стварыліся адпаведныя ўмовы і да гэтага яшчэ не падрыхтаванае грамадзтва - ні грамадзкія актывісты, ні прадстаўнікі бізнесу і ўладных структураў. Як паветра патрэбная ініцыятыва "зынізу", якой пакуль амаль не назіраецца. Але гэта ня значыць, што грамадзкім актывістам трэба апускаць руکі. Наадварот, неабходна цярпіцца працаўць, рыхтуючы ўмовы для будучай плённай працы.

Віктар Пашкевіч

Мясцовая супольнасьць - гэта група насельніцтва пэўнай тэрыторыі (мікраараён, вёска), здольная да самаарганізацыі з мэтай вызначэння і вырашэння найважнейшых мясцовых проблемаў. Для таго каб мясцовая супольнасьць працавала, неабходна адпаведная грамадзкая інфраструктура - грамадзкія органы самакіраванья, здольныя наладжваць контакты з уладамі, упłyваць на прыніцце імі важных для мясцовых жыхароў рашэнняў.

Аднак працэс стварэння падобных супольнасьцяў у Беларусі самім насельніцтвам за гады існаванья незалежнасьці так і не

набыў належнага раззвіцця. Прывычна крыеца і ў пасіўнасьці людзей (за дзесяцігодзідзі існаваньня савецкай улады вынішчаліся менавіта ініцыятыўныя людзі), і ў абыякавасці мясцовых уладаў, якія ўбачылі для сябе новыя клошы і нават небяспеку.

Таму за гэтую няпростую справу і ўзяліся грамадзкія арганізацыі з розных рэгіёнаў краіны. Па сваёй сутнасці яны мусіць займацца вырашэннем сацыяльна значных проблемаў супольнасьці, але на справе некаторыя не выходзяць да людзей са свайго невялікага і замкнёнага кола... Усю працу апошніх гадоў над раззвіццём мясцовых супольнасьцяў у Беларусі можна назваць падрыхтоўчай. Праекты, якія рэалізуюцца, зьяўляюцца пробнымі. І ўжо на іх аснове, дзякуючы набытаму досьведу, разуменьню, што ж такое "мясцовая супольнасьць" і як яе можна стварыць, будуеща далейшая праца грамадзкіх актывістаў.

Фактычна, галоўнай проблемай, якая стаіць сёняня перед арганізацарамі мясцовых супольнасьцяў,

зьяўляецца ўзаемадзеянне з уладамі. Праблема нават ня ў тым, што чынавенства зь недаверам ставіцца да грамадзкіх актывістаў і іх ініцыятываў, адмаўляеца ад супрацы, а ў вызначэнні таго, дзе яна павінна пачынацца і дзе заканчуецца. Як адзначалі на апошній канферэнцыі САР замежныя спэцыялісты, важней умовай для раззвіцця мясцовых супольнасьцяў зьяўляецца наяўнасць у краіне дэмакратыі. Але вядома, што якраз гэтага ў Беларусі і не хапае. Грамадзкі сектар ужо адчуў і прыцягвае адчуваць на сабе антыдэмакратычнасць рэжыму, калі НДА і іх сабры перажываюць рэгулярныя "зачысткі". Таму, ідучы на контакты з уладамі, варта ўтрымліваць пэўную дыстанцыю і не адступаць ад пэўных правілаў, каб гэтыя контакты не выглядалі капітуляцыяй, жаданьнем атрыманца прыхільнасць чыноўніка любым шляхам.

З досьведу працы САР па арганізацыі грамадзкіх клубаў, асабліва апошнім часам, відаць, што якраз ставіцца задача абавязкова зах-

ваць контакты з уладамі. Дзеля гэтага робяцца спробы “адхрысьціца” ад закідаў у палітычнай дзейнасці. Гэтая “перастрахоўка” не выпадковая – набліжаюча выбары ў Палату прадстаўнікоў, і любая арганізаваная праца з людзьмі ў рэгіёнах успрымаецца ўладамі як падрыхтоўка да выбараў. І як бы вы ні даводзілі, што займаецца разывіццём мясцовых супольнасцяў, некаторыя чыноўнікі ўсё роўна будуть бачыць у гэтым мабілізацыйна-агітацыйную кампанію...

Нават там, дзе грамадзкія актыўісты здолелі паразумеца з мясцовымі ўладамі, недавер цалкам так і ня быў пераадолены. Напрыклад, Слонімскі клуб грамадзкіх ініцыятываў ад пачатку імкнуўся працаўцаць у кантакце зрайвыканкамам, і шмат у якіх праектах гэта яму ўдавалася. У той жа час адзін з заснавальнікаў клубу – ваенна-гістарычны клуб “Ліра”, які існуе пры мясцовай 11-й мэханізаванай брыгадзе, – пад цікам свайго вайсковага начальства вымушаны быў спыніць сваё сяброўства ў клубе.

Вельмі вялікая спакуса сьпіхнуць усе праблемы ў грамадзкай дзейнасці на ўлады: перашкаджаюць, не дапамагаюць, развальваюць. Насамрэч у некаторых выпадках у няўдалай рэалізацыі праекту вінаватыя самі грамадзкія актыўісты, якія аказаліся непадрыхтаванымі да такай дзейнасці альбо ня надта актыўна працаўвалі (правесці сэмінар – справа звыклай і нядоўгай, доўгатэрміновы праект адымает значна больш часу і высілкаў, прымушае працаўцаць па-новаму).

Спонсарами даводзілася прыкладаць шмат намаганняў для навучання грамадзкіх актыўістаў, на ўсталяванье кантактаў з мясцовымі ўладамі, на пошук фінансаў. Да таго ж, не ва ўсіх мясцовасцях былі аднолькавыя стартавыя ўмовы. Напрыклад, на Віцебшчыне ў многіх рэгіёнах грамадзкія актыўісты аказаліся не гатовымі да працы ў рамках грамадзкіх клубаў. “Яны не ўяўляюць, што такое грамадзкі клуб, часта назіраецца шмат канфліктных ситуацый паміж грамадзкімі арганіза-

цыямі ў межах аднаго рэгіёну”, – казаў у інтэрвю “Весніку НДА” (2003, №4, каstrychnік) спэцыяліст па тэхнічнай дапамозе ў рэгіёнах Програмы САР сп. Журакоўскі. Па гэтай прычыне САР плянует правядзенне асьветніцканаучальных трэнінгаў для гра-

Як бы вы ні даводзілі, што займаецца разывіццём мясцовых супольнасцяў, некаторыя чыноўнікі ўсё роўна будуть бачыць у гэтым мабілізацыйна-агітацыйную кампанію.

мадзкіх арганізацый, якія яшчэ ня бралі ўдзелу ў конкурсах. Спонсары заклікаюць грамадзкія арганізацыі не чакаць фінансавай падтрымкі праектаў, а распачынаць супольную дзейнасць самастойна, у тым ліку і па стварэнні грамадзкіх клубаў.

Аднак ўздейсніць гэта ня так проста. Нешматлікія грамадзкія аб'яднанні ў правінцыі ня маюць сродкаў, памяшканьяў, а часта і кампетэнтных людзей для такай дзейнасці. Да таго ж, заўёды ёсьць сумневы: ці атрымае падтрымку іх ініцыятыва, ці не заглохне яна неўзабаве з-за нястачы сродкаў? Прывадвацца выпадак, калі ў 1997 г. на Гарадзеншчыне самастойна паўстаў Камітэт грамадзкага самакіравання. Яго кіраўнікі, поўныя энэргіі і энтузіязму, спрабавалі прыцягніць рэсурсы для пашырэння дзейнасці Камітэту, але спонсары гэты праект не падтрымалі, і да канца 1998 г. ён ціха памёр...

Іншая праблема – недахоп яркіх і аўтарытэтных грамадзкіх лідэраў у правінцыі. Вельмі часта менавіта дзякуючы гэтым людзям і паўставалі ў раённых цэнтрах асяродкі разывіцця мясцовай супольнасці. Нярэдка праца з мясцовымі ўладамі будзецаць на асабістых кантактах грамадзкіх актыўістаў з чыноўнікамі (некаторыя ўдзельнікі разывіцця мясцовых

супольнасцяў лічаць, што для ўсталяванья кантактаў з мясцовымі ўладай і грамадзкасцю важная наяўнасць добрых буклетаў і іншых презэнтацыйных матэрыялаў). У іншых выпадках арганізтар грамадзкага клубу з'яўляецца слушнасць сваёй пазыцыі, заваёўваць папулярнасць і аўтарытэт у людзей.

Выкарыстаныне заходняга досьведу ў беларускіх умовах не заўсёды дае пазытыўны вынік. Здараецца, што мэханізмы, якія ўжываюць у сваёй дзейнасці замежныя арганізацыі, у нас праста не спрацоўваюць. Беларуская арганізацыя працоўных жанчын паспрабавала скрыстаць у кантактах з чыноўнікамі досьвед казахстанскай арганізацыі “Status” – безвынікова. Праблемы ўзынікаюць у шэрагу выпадкаў нават з наборам валянтараў, асабліва ў невялікіх мясцечках. Ня вельмі актыўна бярэ ўдзел у грамадзкай працы моладзь, што ня можа не засмучаць.

Вызначэныне прыярытэтных мясцовых праблемаў грамадзкімі актыўістамі адбываецца не-калькімі шляхамі. Па-першае, праз сацыялягічныя даследаваньні, па-другое, праз абмеркаваныне з прыцягненнем экспэртаў праблемаў канкрэтнай мэтавай групы, па-трэцяе, праз ацэнку супольнасцю сваіх патрэбаў. І калі з гэтым этапам праблемаў звычайна не ўзынікае, то дакладна расплянаваць дзейнасць па вырашэнні праблемаў ня так проста. Асабліва калі грамадзкі клуб альбо ініцыятыўная група бярэцца за рэалізацыю буйнамаштабнага праекту, а не ўпрарадкованыя сажалкі ці правядзення спартовага мэрапрыемства альбо экспкурсіі. Яшчэ ня ўсе грамадзкія актыўісты разумеюць, што разывіццё мясцовых супольнасцяў – гэта праца на гады.

Цяжка пакуль ацэніваць вынікі дзейнасці тых жа грамадзкіх клубаў – многія стаяць яшчэ ў пачатку шляху, і варта даць ім магчы-

масьць прайсыці далей. Але ступень прыцягнутасьці насельніцтва да іх дзейнасьці і вырашаныя праблемы ня могуць задавальняць. Грамадзкія актыўсты павінны ўвесь час імкнутца прапрываць замкнёнае кола вакол сябе, выходзячы на ўсё новыя і новыя групы людзей. Толькі ў гэтым выпадку іх дзейнасьць можна назваць перспектывай.

Сённяня грамадзкія арганізацыі і спонсары праектаў, якія займаюцца разъвіцьцём мясцовых супольнасцяў у Беларусі, знаходзяцца на раздарожжы. Многія ня ведаюць, як дзейнічаць далей. Па-ранейшаму працаўцаў ужо ня ўдасца - не дазволяць улады, а не паслухашца - значыць наклікаць на сябе рэпрэсіі і найперш пазбаўленыне рэгістрацыі. Некаторыя ў мэтах самазахаваньяння могуць проста спыніць гэтую сваю дзейнасьць, іншыя - абмяжоўцуць яе і ўжо ня будуць такімі актыўнымі, як раней, што, магчыма, дасьць шанец на захаваныне хача б мінімальных

Удзельнікі грамадзкага клубу «Рух» (г.Рагачоў)

пазытыўных кантактаў з уладамі. Бо іх наяўнасьць дазваляе легальна працаўцаў з насельніцтвам, арэндаваць памяшканыні (у малых гарадах вельмі часта для гэтага патрэбная рэзалюцыя старшыні райвыканкаму).

На жаль, мусім канстатаваць,

што ўмовы для разъвіцьця мясцовых супольнасцяў у Беларусі яшчэ не саспелі. Многія чыноўнікі ў выканкамах ня хочуць разумець, што вырашэнне ўсіх мясцовых праблемаў без удзелу насельніцтва немагчымае. І яшчэ пытаныне: каму гэта больш трэба?

Ціхая канфэрэнцыя

16-18 красавіка ў Менску пройшла навукова-практичная канфэрэнцыя “Партнэрства ў разъвіцьці мясцовых супольнасцяў: досьвед, праблемы, перспектывы”, якую праводзіў САР.

Канфэрэнцыя была спробай “абагульніць лепшы досьвед партнэрства камэрцыйных, некамэрцыйных арганізацыяў і тэрытарыяльных органаў кіраваныня і самакіраваныня ў разъвіцьці мясцовых супольнасцяў”. Абміркоўваліся пытаныні міжсектарнага партнэрства як прынцыпу разъвіцьця мясцовых супольнасцяў, супрацы некамэрцыйных, камэрцыйных арганізацыяў і дзяржаўнай улады ў выяўленні і вырашэнні мясцовых праблемаў, удзелу грамадкасці ў разъвіцьці мясцовых супольнасцяў, партнэрства ў мясцовых супольнасцях, эфектыўнага выкарыстаныня бюджетных рэсурсаў і г.д.

Плянавалася, што ў канфэрэн-

цыі возьмуць удзел больш за 200 праціўнікоў НДА, СМИ, органаў мясцовай улады і самакіраваныня, прадпрымальнікаў. Але прыехалі ня ўсе. Затое прысутнічалі эксперты з практичным досьведам працы ў сферы ўстойлівага разъвіцьця супольнасцяў з Сафіі і Габрава (Баўгарыя), Даўгаўпілсу (Латвія), Данецку, Марыупалю і Кіеву (Украіна), Кішынёву (Малдова), Масквы (Расея).

Цяпер САР робіць стаўку на захаваныне невялікіх набыткаў сваёй актыўнай дзейнасьці. Таму і на канфэрэнцыі абыходзіліся ўсе “вострыя вуглы” - прысутным арганізаторы давалі зразумець, што працаўцаў трэба так, каб не ўзынікалі праблемы з уладамі, каб усё было ціха і спакойна.

Але такая пазыцыя спадабалася ня ўсім. Руслан Джамалаў з ГА “Адукацыйны цэнтар “ПОСТ” выказаў альтэрнатыўную думку: “Усё, што тут гаварылася вышэй -

гэта абслугоўваныне інтарэсаў чыноўнікаў, улады... У грамадzkім клюбе закладзеныя ўнутраныя супяречнасці: інтарэсы супольнасці і ўзаемадзеянье з уладай. А гэта несумяшчальная... Такім партнэрствам з уладай мы кансэрвуем існуючы стан рэчаў”. І хоць Джамалаў быў у меншасці, але залі сустрэла ягоны выступ бурнымі аплядысментамі, што дае пэўную глебу для разважаныня спэцыялістам САР. Да таго ж, незадаволенасць сітуацыі выказвалася ўдзельнікамі канфэрэнцыі і ў кулюарах. Некаторых актыўісту не задавальнялі ўмовы, пры якіх яны мусіць працаўцаў над стварэннем грамадzkіх клубаў (фактычна, падтрымліваючы сёньняшнюю уладу), іншыя зьдзіўляліся, што цяпер падтрымку будуць мець толькі “непалітызаваныя” НДА. Але большасць, відаць, згодная з існуючым станам рэчаў.

Алег Камінскі

Важным элемэнтам развіцьця мясцовых супольнасцяў зьяўляецца стварэнне грамадzkіх клубаў. За апошнія гады яны паўсталі ў розных рэгіёнах краіны. Некалькі дзесяткаў клубаў дзейнічаюць (альбо дзейнічалі) зь пераменным посьпехам ды рознай актыўнасцю, спазнаюць посьпехі і няўдачы. Аднак вынікі іх працы зусім ня ўражваюць, нават з улікам асаблівасцяў “беларускіх реалій”.

Рэалізацыя праграмы “Альянс Партнэрства Каўнтэрпарт” (Counterpart Alliance for Partnership, CAP) па развіцьці мясцовых супольнасцяў у Беларусі пачалася ў 1997 годзе. У яе рамках у 2000-2001 гг. распачалося стварэнне ў розных гарадах Беларусі грамадzkіх клубаў. Напачатку CAP падтрымаў “мясцовыя супольнасці” Жодзіна, Горак і Смаргоні. У 2002 г. да праграмы далучыліся Кобрын, Барань, Рэчыца, Слонім і Вілейка. У 2003 годзе пачаўся чарговы, трохгадовы цыкл праграмы CAP, накіраванай на пашырэнне ўдзелу грамадзян у мясцовых ініцыятывах. За наступныя тры гады працы CAP зьбіраецца стварыць у Беларусі яшчэ каля 30 грамадzkіх клубаў. У 2003 г. было падтрыманае стварэнне 10 клубаў у розных рэгіёнах краіны, астатнія 20 будуть падтрыманыя пазней.

Праграма CAP на 2003 - 2006 гг. прадугледжвае дапамогу мясцовым супольнасцям ня толькі ў стварэнні і развіцьці грамадzkіх клубаў, але і фондаў развіцьця мясцовой супольнасці, шматпрофільных цэнтраў мясцовай супольнасці і сацыяльнага прадпрымальніцтва.

ПАГАДНЕНЬНЕ АБ УЗАЕМДЗЕЯНЬНІ

Калі зірнуць на мапу Беларусі, то відаць, што грамадzkія клубы і цэнтры дзейнічаюць пераважна ў цэнтральнай і ва ўсходняй Беларусі. У заходніх абласцях (Берасцейскай і Гарадзенскай) іх

Чаканьне пазытывных вынікаў

«Газета Слонімская»

На ўстаноўчым сходзе Слонімскага клубу грамадzkіх ініцыятываў выступае намеснік старшыні райвыканкаму Анатоль Цярэнін

зусім малая, а найбольш паспяховым клубам лічыўся Слонімскі клуб грамадzkіх ініцыятываў, які быў створаны ў чэрвені 2002 году.

Заснавальнікамі Слонімскага клубу выступілі аб'яднаныне “Воля да развіцьця”, жаночы клуб “Надзея”, Рахавіцкая сярэдняя школа, раённы камітэт “Чырвоны крыж”, раённая арганізацыя “Беларускі саюз вэтэранаў вайны ў Аўгустаністане” ды інш.

Клуб пачаў сваю дзейнасць са збору ўжыванага абутку для мясцового дзіцячага дома. Важным момантам у дзейнасці клубу зьяўлялася арганізацыя турніраў па футболе і стрытболе, якія сталі традыцыйнымі. Прычым арганізоўваліся яны сумесна з аддзелам фізyczнай культуры і спорту райвыканкаму, спартовай школай, прафкамам калгасу імя Суворава. Клуб займаўся і выданьнем кніжак, сярод якіх варта адзначыць

чынці даведнік грамадzkіх арганізацый Слонімскага, Дзятлаўскага і Зэльвенскага раёнаў. У яго падрыхтоўцы грамадzkі клуб супрацоўнічаў з упраўленнем юстыцыі Гарадзенскага выканкаму і мясцовімі выканкамамі. Дзейнасць клубу паспрыяла зьяўленню ў Слоніме новай ініцыятывы - Таварыства хворых на цукровы дыябет.

“На сёняня клуб - гэта саюз, альянс грамадzkіх арганізацый і дзяржаўных установаў, а дакладней, гэта пагадненне паміж імі аб узаемадзеянні, нешта накшталт круглага стала”, - кажа каардынатор клубу **Міхась Варанец**.

Два грамадzkія клубы таксама дзейнічаюць у Горадні: “Альянс”, ініцыяваны прадпрымальнікамі, і “Стары Горад”, які зьявіўся з ініцыятывы ГА “ВІТ”. Пасля вывучэння праблемаў і патрэбаў мясцовага насельніцтва яны плянуюць распачаць іх вырашэнне

сумесна зь бізнесам і ўладамі.

КАНСАЛІДАЦЫЯ ГРАМАДЗКАСЬЦІ ГОРАДУ

У Віцебскай вобласці адным з першых быў створаны грамадзкі клуб у **Барані**. Пасыя праведзенага аптытання грамадзкай думкі з мэтай высьвятлення найбольш важных для жыхароў праблемаў актыўістамі клубу сканцэнтраваліся на вырашэнні праблемы якасці пітной вады. Былі добраўпарадкаваны мясцовыя калодзежы і крыніцы, праводзілася незалежная экалягічная экспэртыза якасці пітной вады, арганізавана інфармацыйная кампанія, было сабрана больш як 2000 подпісаў гараджанаў пад зваротам да мясцовых уладаў. У выніку мясцовыя ўлады прынялі рашэнне аб выдзяленні для вырашэння гэтай праблемы. Увосені 2003 г. распачалося стварэнне грамадзкага клубу ў **Лёзыне**.

На Гомельшчыне, у **Рагачове**, у верасні 2003 г. пры падтрымцы САР распачалося стварэнне грамадзкага клубу **“Рух”**. Ініцыятарам выступіла мясцовая ГА “Прадпрымальнік”, да яго далучыліся таксама раённае дабрачыннае ГА “Рука дапамогі”, аддзел па справах моладзі Рагачоўскага райвыканкаму, раённае дзіцячы-юнацкае ГА “Час”, ГА бацькоў дзяцей - інвалідаў з дзяцінства, ініцыятыўныя групы па стварэнні ГА “Грамадзянскі выбар”, “Вольная вежа”, асобныя дэпутаты раённага Савету. Галоўнай мэтай праекту называлася “кансалідацыя грамадзкасъці гораду для выяўлення і вырашэння прыярэйтэтных праблемаў мясцовой супольнасці”.

Рэалізацыя праекту пачалася ў канцы 2003 г. з правядзення трэнінгаў і абсталявання памяшканья клубу. Пасыя праводзілася выяўленне прыярэйтэтных гарадзкіх праблемаў. Галоўнай праб-

лемай была прызнаная адсутнасць парку адпачынку сем'яў, дзяцей і моладзі. Таму быў падрыхтаваны зварот да гарадзкіх уладаў з прапановай стварыць такі парк. Тым больш што для гэтага ёсьць фінансавыя падставы: частку грошай абяцалі сабраць прадпрымальнікі і актыўныя грамадзяне, а ў выпадку падтрымкі ініцыятывы ўладамі САР сабраную суму падвоіць.

Намесьнік старшыні “Прадпрымальніка” **Уладзімер Тамковіч** мяркуе, што “у выпадку паспяховай рэалізацыі праекту... будуць створаны ўмовы для далейшага развіцця ініцыятывы мясцовой супольнасці”.

На Магілёўшчыне ў **Горках** паспяхова дзеянічаў грамадзкі клуб **“УзГорак”**, які стварыўся ў лістападзе 2001 году. Яго заснавальнікамі былі сябры больш як 20-ці мясцовых няўрадавых арганізацый. У цяперашні час клуб ужо на дзейнічае.

У **Мачулішчах** пад Менскам працуе рэгіянальны грамадзкі клуб **“Погляд”**, які ўтварыўся пры ўдзеле мясцовага дабрачыннага грамадзкага аўяднання “Праlesка”. Сваёй мэтай ён лічыць адраджэнне пасёлку намаганнямі грамадзкіх арганізацый, улады і прадпрымальнікаў. Сябры клубу правялі сацыялягічнае аптытанне насельніцтва і выявілі галоўныя мясцовыя праблемы, якія хвалююць людзей. Цяпер займающа іх вырашэннем сумесна зь мясцовімі ўладамі. Пры клубе, які налічвае некалькі дзясяткаў чалавек, дзейнічае інфармацыйна-аналітычны цэнтар.

ЦЭНТРЫ И ФОНДЫ

САР стварае таксама і “інфармацыйныя цэнтры”. У адрозненіне ад клубаў, якія займаюцца каардынацыяй дзейнасці, цэнтры шматфункциональныя. Іх задача - аказваць любому чалавеку

інфармацыйную і кансультацыйную дапамогу. У ідэале такія цэнтры, працуячыя як сацыяльныя прадпрыемствы, павінны яшчэ і зарабляць гроши на сваё існаванне і дзейнасць.

Яшчэ адзін накірунак працы САР - стварэнне фондаў развіцця мясцовай супольнасці. Падобныя фонды павінны самастойна падтрымліваць “карысныя для грамадзтва ініцыятывы мясцовай супольнасці” сваіх рэгіёнаў, праводзячы конкурсы на атрыманье грантаў (сродкі прыцягваюцца зь мясцовых крыніцаў і з замежных фондаў). Яны мусіць вырашыць прыярэйтэтныя мясцовыя праблемы, якія вызначае грамадзкі клуб. У студзені ўпраўленыне юстыцыі Гарадзенскага аблвыканкаму зарэгістравала першы ў Беларусі фонд развіцця мясцовай супольнасці - Дабрачынны фонд “Разам”. Ён будзе дзейнічаць у Смаргоні і Смаргонскім раёне. Падобныя фонды развіцця мясцовай супольнасці павінны зьявіцца і ў іншых рэгіёнах Беларусі.

ПЛЁТНЫ ПРАЕКТ НА ГАРАДЗЕНШЧЫНЕ

У 2003 годзе рэалізоўваўся пілётны праект “Развіццё мясцовых супольнасцяў на Гарадзеншчыне”, які ахапіў тры раённыя цэнтры: Зэльве, Ліду і Маstry. Перад удзельнікамі праекту не стаяла задача стварэння клубаў альбо цэнтраў - яны дзейнічалі як ініцыятыўныя групы і праводзілі канкрэтныя акцыі. Мэтай іх было найперш умацаванье ўплыву грамадзкасъці названых гарадоў на працэсы прыняцця пастановаў на мясцовым узроўні шляхам развіцця дыялёгу і супрацоўніцтва ў мясцовых супольнасцях.

Пасыя падрыхтоўчай працы (стварэнне ініцыятыўных груп), правядзенне трэнінгаў, знаёмства з польскім досьведам і г.д.) пачаліся акцыі. У Зэльве было наладжана рэгулярнае правядзенне Дзён здароўя з удзелам мясцовых і сталічных мэдыкаў, а таксама выдадзены набор паштовак з дзіцячымі малюнкамі. У Лідзе грамадзкія актыўісты лябіявалі ўсталяванье помнікаў знакамітым землякам, ушаноўвалі памяць паў-

{ ДАВЕДКА “АСАМБЛЕІ” }

Грамадзкі клуб - гэта форма добрахвотнай супрацы інстытутаў грамадзянскай супольнасці і грамадзянаў, у межах якой ажыццяўляецца каардынацыя іх дзейнасці, скіраванай на выяўленне і вырашэнне прыярэйтэтных мясцовых праблемаў ва ўзаемадзеянні зь мясцовымі органамі кіраванья і самакіраванья.

станцаў 1863 году, наладзілі сус-трэчу зь вядомымі менскімі пісьменнікамі. У Мастах была добраўпаратавана сажалка ў цэн-тры гораду.

Ініцыятыўныя групы сутыкнуліся з характэрнымі для малых гарадоў проблемамі: насцярожа-насьць мясцовых уладаў, адсут-насьць неабходных памяшкань-няў, малая актыўнасьць моладзі і г.д. Тым ня менш грамадзкія аб-яднанні “Цэнтар “Трэці сэктар” і “Віт”, пры падтрымцы нямецкіх спонсараў, заплянавалі ўжо новы проект.

БЕЛАРУСКА-ДАЦКІ ПРАЕКТ

У апошнія гады ў нашай краіне дзейнічае праект ПР ААН “Падтрымка раззвіцця грамадзянскай супольнасьці ў Беларусі”. У гэтым беларуска-дацкім праекце па раззвіцці мясцовых супольнасьцяў узялі ўдзел прадстаўнікі Мазыра, Наваполацку, Горак, Заслаўя, Віцебску, Бабруйску, Гомеля і Сьвірскага раёну. Асноўнай мэтай іх працы было “стварэнне і раззвіццё мясцовых ініцыятываў, іх здольнасьці вырашаньня проблем сіламі сваіх супольнасьцяў”. Асаблівасцю праекту называецца спроба працаваць з ініцыятывамі “зьнізу”.

Чым займаліся ініцыятыўныя групы ў рэгіёнах? У Віцебску і Бабруйску рэалізоўваліся праекты арганізацыі студэнцкага самакіравання, у Заслаўі - арганізацыі ад-пачынку моладзі. У Наваполацку грамадзкія актыўісты займаліся добраўпаратаваннем тэрыторыі мікрараёнаў і навакольля. У Гомелі рэалізоўвалася праграма рэа-блітацыі непаўнагоддзені маці ў сучасным грамадстве. У Мазыры мэтай праекту было стварэнне Фонду грамадзкіх ініцыятываў. Наи-больш складанымі былі прызна-ныя праекты па раззвіцці вяско-вых супольнасьцяў (яны рэалі-зоўваліся ў Сьвірскім раёне Мен-скай вобласці і Горацкім раёне Магілёўскай вобласці).

Віцебская ініцыятыўная група з'яўлялася на лістапад 2003 г. пра-вяла больш за дзесятак розных

мерапрыемстваў і акцыяў. Яна перадавала прызы для пера-можцаў студэнцкіх гульняў і конкурсаў, арганізавала экс-курсію для іншагародніх студэнтаў па Віцебску, перад тэатральным спектаклем на тэму наркаманіі ў моладзевым ася-родку было раздадзена 300 інфармацыйных буклетаў і 900 прэзэрватываў, распачаў працу дыскусійны клуб “У курсе справы”, прайшоў адаптацый-на-псыхалягічны трэнінг “Я і мы” і г.д.

Каардынаторы праекту лічаць, што ён рэалізоўваўся паспяхова, а здабыты досьвед плянуюць скарыстаць у буду-чых мерапрыемствах. Бо пра-ект будзе працягвацца, пры-намсі, у 2004-2005 гг.

Як бачым, высілкі створа-ных у Беларусі грамадзкіх клю-баў і іншых формаў раззвіцця мясцовай супольнасьці былі скіраваныя пераважна на выяў-ленне і вырашэнне дробных лякальных проблемаў. Толькі ў асобных выпадках грамадзкія актыўісты браліся за буйныя праекты, бо іх рэалізацыя без удзелу мясцовых уладаў немаг-чымая. Апошнія ж не паўсюль ідуць на сутрач ініцыятывам, таму даволі эфектуўным срод-кам упłyvu на ўлады зьяўляец-ца збор тысячаў подпісаў грамадзянаў пад патрабаваннем вырашэння канкрэтнай пра-блемы. Падзейнічала гэта ў Барані, можа спрацаваць і ў іншых мясцовасцях, дзе чы-ноўнікі па-ранейшаму бачаць у грамадзкіх клубах “новыя формы дзейнасьці апазыцый-ных структураў”.

Пачынаць новую справу за-ў-сёды цяжка. Тым больш з нуля, на маючы досьведу, пераадоль-ваючы пасіўнасьць людзей, стэрэатыпы чынавенства. Га-лоўнае, каб была рэальная праца і пазытыўныя вынікі. Пакуль жа вынікі працы грамадзкіх клубаў зусім ня ўраж-ваюць, нават з улікам іх нядоў-гай гісторыі і “беларускіх рэа-ліяў”.

Сямён Асаевіч,

Здымкі “Новы рэурс”.

Чаканьне горацкага “адраджэнья”

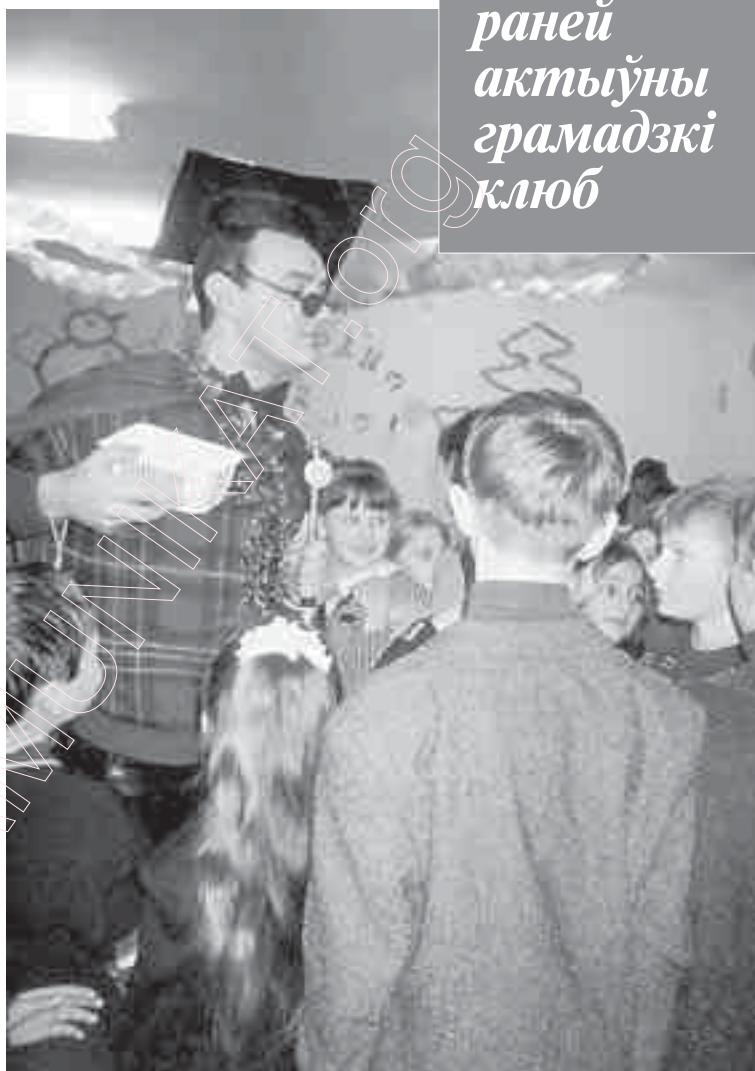
Адзін з самых пасьляховых грамадzkіх клубаў нашай краіны яшчэ нядаўна дзейнічаў у горадзе Горкі Магілёўскай вобласці. Аднак сёняня ён не працуе, а яго былыя ўдзельнікі зноў дзейнічаюць кожны паасобку. Прагісторыю стварэння клубу, яго дзейнасць і прычины заняпаду распавядамо ў трупі горацкія грамадzkія актыўісты.

Сёняняшні кіраунік “УзГорку” Эдуард Брокараў гаворыць, што знаходзіцца ў клубе зь першага дня яго стварэння. Ідэя каардынацыі горацкіх аб’яднаньняў узьнікла пасля презыдэнцкай кампаніі 2001 году, хаця і да гэтага яна лунала ў паветры. Але менавіта пасля паразы на выбарах перад грамадzkім актыўнымі людзьмі паўсталая пытаньне: што рабіць далей?

“Некаторыя скіляліся, “на хвалі таго настрою”, да прашагу актыўнай палітычнай дзейнасці, - кажа Э. Брокараў. - Прапаноўвалася ператварыць штаб адзінага кандыдата ў нейкае аб’яднанье аднадумцаў, якія маглі б плянаваць пэўныя акцыі палітычнага кшталту. Аднак большасць прадстаўнікоў грамадзкасці былі расчараўваны ў палітыцы і шукалі іншыя формы працы. Ідэя стварэння грамадzkага клубу спачатку падалася ім дарэчнай”.

Сама ідэя была пададзеная Counterpart Alliance for Partnership (CAP), які якраз распачаў вялікую праграму па стварэнні грамадzkіх клубаў у беларускіх мястечках. Асноўны сэнс існавання клубу зводзіўся на толькі да каардына-

*Чаму
заняпад
напаткаў
раней
актыўны
грамадzkі
клуб*

Навагодняя акцыя клубу для маламаёмасных жыхароў гораду

{ ДАВЕДКА “АСАМБЛЕІ” }

Грамадzkі клуб “УзГорак” быў утвораны ў Горках у лістападзе 2001 году. Яго заснавальнікамі сталі сябры больш як 20-ці мясцовых няурядавых арганізацыяў. Сваёй галоўнай мэтай ўдзельнікі клубу абвесьцілі “павышэнне ролі і ўплыву грамадzkіх арганізацыяў і ініцыятываў Горацкага рэгіёну, аб’яднаньне іх патэнцыялу ў выяўленыні і вырашэнні мясцовых моладзевых, экалягічных, жаночых, дзіцячых, сацыяльных, культурных і іншых проблемаў”.

цыі дзейнасці няўрадавых арганізацыяў, але і да супрацы з уладай у тых выпадках, калі супольнымі намаганьнямі можна вырашыць праблемы мясцовых жыхароў. Таксама грамадzkіх дзеячоў зацікавіла магчымасць прышыгнуць да дзейнасці горацкіх НДА бізнэсоўцаў і буйныя прадпрыемствы раёну, што таксама ўваходзілі ў пляны будучага клубу.

Такім чынам, каля двух дзясяткаў горацкіх НДА вырашылі стварыць грамадzkі клуб “УзГорак”, каб дасягаць пабудовы грамадзянскай супольнасці не праз канфлікт з уладамі, а праз канструктыўную працу зь ёю.

Заснавальнікамі новага ўтварэння сталі вядомыя ў Горках грамадзянскія структуры: жаночая арганізацыя “Любава”, Клуб выбаршчыкаў, ГА “Надзея”, дзіцячая газэта “Несцерка”, Таварыства беларускай мовы, Беларускі Хельсынскі камітэт ды інш. Сябры “УзГорку” адразу вызначылі кола кліентаў, зь якімі яны будуць працаваць. У яго ўвайшлі грамадzkія арганізацыі і ініцыятывы, дзяржаўныя структуры, прадпрымальнікі, насельніцтва. На сваіх першых пасяджэннях прадстаўнікі арганізацыяў выпрацавалі прынцыпы працы клубу: адкрытасць да супрацы, інфармацыйная празрыстасць, адсутнасць палітычнай і рэлігійнай агітацыі, добраахвотнасць узделу, роўнасць галасу і ідэяў, добразычлівасць, калегіянальнасць у прыняцці рашэнняў. Таксама было акрэслена пэўнае кола паслугаў, якія супольнымі намаганьнямі браліся аказваць заснавальнікамі “УзГорку”: інфармацыйныя, адукатыўныя, асьветніцкія, прававыя (мэтадычная і іншая дапамога), выяўленчыя мясцовых праблемаў і пошуки шляхоў іх вырашэння, садзейнічаныне партнэрству і падтрымка новых ініцыятываў.

“КЛЮБНЫЯ” ДАСЯГНЕНЬНІ...

Этап структурызацыі і наладжвання партнёрскіх сувязяў паміж арганізацыямі, якія заснавалі

“УзГорак”, быў падмацаваны шырокай навучальнай праграмай, падрыхтаванай спэцыялістамі Counterpart. Лідэры горацкіх НДА ўдзельнічалі ў цэлых цыкліях сэмінараў, дзелавых выездаў, накіраваных на тое, каб людзі атрымалі асноўныя веды, неабходныя ў дзейшай грамадzkай працы. Многія змаглі правесці адпаведныя зъме-

Большасць прадстаўнікоў грамадзкасці былі расчара- ваныя ў палітыцы і шукалі іншыя формы працы.

ны ў сваіх арганізацыях, даведаўшыся, як правільна фармуляваць місію, ставіць задачы, плянаваць дзейнасць, вырашыць спрэчныя сітуацыі і канфлікты, весьці дакументацыю.

“Толькі дзяякуючы адукатыўным сэмінарам САР я зрабіў карэктроўкі ва ўласных паводзінах, навучыўся працаваць у групе, стаў больш талерантным да меркаванняў іншых”, - узгадвае Э. Брокараў.

Адукатыя і частыя сустрэчы пачалі прыносіць першы плён. Удзельнікі клубу правялі шэраг акцыяў, накіраваных на вырашэнне сацыяльных праблемаў,

Людзі думаюць, як пра- карміць сям'ю, таму ім не да- грамадzkай дзейнасці.

частка зь іх адбылася ў межах нацыянальных кампаніяў “Зробім лепш!” і “Тыдзень вясновай дабрыні”. Найбольш знакавай падзеяй для лякальнай супольнасці стала акцыя клубу “Скажы дзециям - ТАК!”. Падчас яе правядзеньня грамадzkім дзеячам удавалося сабраць даволі шмат вонраткі для сіротаў зь мясцовага дзіцячага прытулку. Вонратку,

абутак і цацкі прыносялі жыхары, бізнэсоўцы і нават дзеці.

Пэўнага посьпеху ўдалося дасягнуць і ў супрацы з прадпрымальнікамі. Яны дапамагалі ў арганізацыі “салодкіх сталоў”, прадастаўлялі памяшканыні для пасяджэнняў арганізацыяў, што ўваходзілі ў клуб. Мясцовыя ўлады таксама даволі прыязна паставіліся да дзейнасці “УзГорку”. **Таяцяна Кіраенка**, старшыня жаночай арганізацыі “Любава”, распавядае, што толькі райвыканкам паспрыяў тamu, каб у актыўных жанчын гораду зявіўся пакой для правядзення сходаў у гасцёўні “Проня”.

“Улады заўсёды ішлі на сусідрач, - гаворыць Кіраенка. - Дапамаглі з транспартам, калі мы наведвалі старых людзей у далёкіх вёсках раёну і калі ездзілі да сіротаў. Таксама дзяякуючы ім мы нядаўна атрымалі ад “Водаканалу” памяшканыне ў бязвыплатную арэнду”.

Адной з найбольш эфектыўных акцыяў клубу яго ўдзельнікі назвалі “Фэстыval горацкіх НДА”, які адбыўся ўвесенні 2002 году. Ён праходзіў у форме разнастайных імпрэзаў, што адбываліся адначасова ў розных частках гораду і былі разылічаныя на канкрэтныя сацыяльныя групы. Грамадzkія аб'яднаныні арганізавалі сівята для дзяцей, сустрэчу ў сямейным клубе, турнір па футболе, дыскатэку для студэнтаў і школьнікаў ды інш. Гараджанам раздаваліся ўлёткі, дзе былі пазначаныя каардынаты сябраў “УзГорку”, асноўныя мэты дзейнасці клубу і яго паслугі, якімі можна скарыстацца. Па падліках арганізатаў, фэстыval ахапіў больш за тысяччу чалавек (а ў Горках жыве каля 33 тысячай), сярод якіх былі дзеці, жанчыны, пэнсіянэры, школьнікі.

Важным этапам у працы “УзГорку” стала адкрыццё “Юрыдычнай клінікі”, якая была закліканая кансультаваць мясцовых жыхароў, найперш студэнтаў, па важных праблемах. Пад “клініку” было арендавана асобнае памяшканыне, закуплена неабходная літаратура, прысягнутыя

да працы студэнты юрыдычных спэцыяльнасціў мясцовай ака-дэміі.

“Важным дасягненнем нашага клубу зьяўлецца ўжо тое, што мы змаглі аўяднацца, навучыліся выбудоўваць працу ў камандзе, знаходзіць аўяднальныя ідэі, якія ідуць на карысць мясцовай супольнасці”, - кажа сп. Брокараў.

...І ПРАЛІКІ

Ужо каля году “ЎзГорак” не нагадвае гараджанам пра сваё існаванье. Зь вясны 2003 г. не прайшло ніводнага пасяджэння - кожная арганізацыя цяпер зьбіраеца асобна, ня ўзгадваючы пра сваю прыналежнасць да клубу.

На думку Э. Брокараў, адным з галоўных пралікаў грамадзкага клубу стала тое, што яму так і не ўдалося атрымаць юрыдычнага статусу ні для сябе, ні для ініцыятываў, якія ў яго ўваходзілі. Так, цэнтар “Далягляд”, заснавальнікамі якога некалькі гадоў таму выступілі выкладчыкі мясцовай сельгасакадэміі, ужо дўгі час ня можа атрымаць дзяржаўную рэгістрацыю.

“У гэтым вінаватыя ня толькі самі НДА, але і ўлады, якія пільнуюць асабліва тыя арганізацыі, што зьбіраюцца займацца абронай правоў ці адстойваньнем інтэрсаў пэўных групав насељніцтва”, - кажа сп. Брокараў.

Але, на думку кіраўніцы жаночай арганізацыі “Любава” Тацяны Кіраенкавай, улады тут ні прычым: “У большасці людзей, якія ўваходзілі ў клуб, цяпер праста няма фізычнай магчымасці весьці грамадzkую працу. Вырашаць нават элемэнтарныя праблемы - адрамантаваць лаўку ў двары ці прымусіць улады асьвятліць якую-небудзь вуліцу - могуць людзі, якім ня трэба думаць, дзе ўзяць гроши на хлеб і малако. А калі ты ў выходны дзень ідзе шукаць падпрацоўку, каб пра-карміць сям’ю, то тут няма калі думаць пра грамадzkую дзея-насць”.

Думку пра матэрыяльныя цяж-касці горацкіх грамадzkіх акты-вістаў як адну з прычынаў заняпа-

ду клубу фактычна падтрымлівае і Э. Брокараў. “У нейкі момант усё проста перастала разъвіацца, - кажа ён. - Калі дзіцё навучылі альфабету, а потым чытаць словаў, то на наступным этапе яму павінны распавесці, як трэба чытаць сказы і больш складаныя тэксты. У гэтым, напэўна, і ёсьць нейкая віна нашых партнераў з САР. Клуб праста заклінавала. Сама яго ідэя ня вычарпала сябе да рэшты, а мы пачалі ствараць Фонд мясцовага разьвіцця (Community Foundation). А каб ствараць такую структуру, неабходная праца пра-фэсіяналаў, людзей, якія могуць займацца толькі гэтым і больш

кай працы, большасць праства адмахваліся”, - распавядае Тацяна Кіраенкава. На яе думку, людзі, вырашаючы свае жыццёвыя праблемы, не разумеюць працы грамадzkіх актывістаў і шукаюць у ёй толькі карысць для сябе. Таму і валянтэрэу сярод іх не знайсці...

Але некаторыя сябры “ЎзГор-ку” бачаць прычыны “застою” і ў іншым. Яны лічаць, што ў клубе занадта шмат было размоваў і зусім не было рашучых дзеянняў. Не было канкрэтнага разъмерка-вання абавязкаў. Па старой са-вецкай завядзёнцы ўсе чакалі асноўных ініцыятываў ад кіраўніка, пры гэтым самі не прайўлялі нія-кай актыўнасці.

ВЫЙСЫЦЕ ЁСЬЦ?

Нягледзячы на тое, што кожны па-свойму ацэньвае прычыны спы-нення працы “ЎзГорку”, ніхто і не зьбіраецца ставіць на “клубнай справе” крыж.

“Адмаўляцца ад такой каарды-нацыйнай структуры мы ня маєм права, - кажа Эдуард Брокараў, які признае, што толькі наміナルна ўжо цэлы год узнічальвае горацкі клуб. - Думаю, шмат што магло б зъмяніць стаўленыне мясцовай адміністрацыі. Калі б улады зразумелі сваю выгаду ў існаваньні актыўных людзей, гатовых працаўаць на карысць лякальнай супольнасці, усё б атрымалася. Але ўлада бачыць у нас найперш палітычных супраціўнікаў”.

Сябра Рады клубу Галіна Буд-ная настроена аптымістычна: “Унутрана мы не разбураныя і паміж намі няма ніякіх канфліктаў, што вельмі важна. У лідэра НДА захаваліся добрыя адносіны: мы часта сустракаемся, у нас за-сталіся агульныя інтэрэсы. На гэ-тай глебе можа ізноў адрадзіцца “ЎзГорак”. Мяркую, што ўсім нам не хапае пэўнай ідэі, якая б ізноў запаліла сэрцы”.

Кіраўніца “Любавы” Тацяна Кіраенкава ўскладае надзею на зъяўленыне новых сілаў і новага лідэра, “які б змог павесці ўсіх за сабою, прымусіў бы паверыць у вартасць справы”.

Ільля Заранок

Тацяна Кіраенкава

нічым. А ў такіх маленкіх гара-дах, як Горкі, грамадзянам няма калі жыць для іншых, бо трэба думаць, чым накарміць сваю сям’ю”.

Грамадzkія дзеячы мяркуюць, што многія былія актыўісты пра-ста расчараўваліся ў магчымасці хутка зъмяніць ситуацыю, вырашаць мясцовыя праблемы і дасягаць маленкіх посьпехаў. Гэтае расчараўваныне шмат у чым павялічыла абыякавае стаўленыне з боку насељніцтва да ініцыятываў.

“Калі мы прывозілі гуманітарку, прыходзіла шмат людзей, але калі мы прасілі дапамагчы ў грамадз-

Аптытаньне прадстаўнікоў грамадзкіх клубаў

Прастора для ўзаемадзеяньня

Дзейнасць у розных рэгіёнах Беларусі грамадzkих клубаў заслужувае ўвагі. Асабліва калі яны здолелі рэальна аб'яднаны самых розных людзей: левых і правых, прадстаўнікоў улады і грамадzkих структураў. І ня толькі для таго, каб знайсці агульную мову, але і для вызначэння грамадzkих патрэбаў, для вырашэння мясцовых проблемаў. Пра рэальны стан рэчаў мы паспрабавалі даведацца ў людзей, якія непасрэдна займаюцца разъвіццём мясцовых супольнасцяў. Мы прапанавалі ім адказы на наступныя пытанні:

1. Як ствараўся ваш грамадzкі клуб? Хто ініцыяваў яго стварэнне?
2. Як вызначаюцца грамадzкія інтарэсы, вырашэннем якіх вы займаецца?
3. Ці маеце вы плян дзейнасці?
4. Чаго вы дасягнулі на сёньняшні дзень?

Ала Гурэвіч, старшыня грамадzкага аб'яднання “Прадпрымальнік”, грамадzкі клуб “Рух” (Рагачоў)

1. Парнэрамі нашага клубу зьяўляюцца і грамадzкія арганізацыі, і дэпутаты, і проста лідэры нашага гораду. Гэта людзі самага рознага ўзросту, партыйнай прыналежнасці і рэлігійных веравызнаньняў. Але, калі мы сустракаемся ў клубе, усё гэта застаецца паза яго межамі. І настолькі файнныя мы маєм адносіны, так добра знаходзім агульную мову! Халя, здавалася б, зусім розныя людзі, напрыклад, прадпрымальнікі і камуністы. У сябраў клубу настолькі агульныя погляды, добрыя, сяброўскія адносіны, што гэта проста ўражвае. Ініцыяタрам яго стварэння зьяўляецца арганізацыя “Прадпрымальнік”, але калі б ня САР, то клубу не было бы. Вядома, ідэя аб'яднання заўсёды была дзесяці побач, раней існавала су-

працоўніцтва некалькіх дзясяткаў грамадzкіх арганізацыяў, праводзіліся розныя мерапрыемствы. А пасля, праз аднага нашага дэпутата, мы пазнаёміліся з дзейнасцю САР. Працаўца па праекце мы началі толькі з 22 верасня мінулага году.

2. Клуб, сябры яго рады альбо яго партнёры не вызначаюць прыярытэтныя накірункі дзейнасці. Выдатны мэтад нам падказаў трэ-

чынаем працаўца дзеля вырашэння мясцовых проблемаў. Маєм проблемы, звязаныя з добраўпарадкаваннем парку адпачынку. З гэтым нам давядзенца шмат папрацаўца.

4. Галоўным нашым дасягненнем, якога ніхто не чакаў, зьяўляецца тое, што клуб аб'яднаў вельмі розных людзей. Яны пачынаюць абдужацца, у іх назіраецца нейкі эмацийны пад'ём, добры настрой - гэта таксама добры вынік. У нас адразу зявілася шмат валянтэраў, гатовых працаўцаў. Актывізация людзей, на наш погляд, гэта вельмі важны вынік нашай працы.

Наталія Дзымітрыева, старшыня рэчышкай філіі Гомельскага абласнога грамадzкага аб'яднання “АСДЭМА”, якое ўваходзіць у грамадzкі клуб “Крок” (Рэчыца)

1. Ініцыятыва стварэння нашага клубу зыходзіла ад старшыні Таварыства інвалідаў Аленаы Цэйко, якая ў далейшым і стала яго каардынаторам. Ініцыятыва таксама зыходзіла і ад іншых грамадzkіх аб'яднанняў: рэчышкай філіі БАПЖ, Таварыства глухіх. Актыўны ўздел у працы клубу бярэ мясцовая прэса - журналісты газэтаў “Дняпрапроўец” і “Тэлевід”. Час ад часу падключаецца бізнес і некаторыя дзяржаўныя прадпрыемствы. Моладзь у гэтым грамадzкім клубе была не ад самага пачатку. Яна прыйшла тады, калі САР пачаў ладзіць трэнінгі, праз якія маладыя людзі былі ўцягнутыя ў грамадzкую дзейнасць. Быў створаны адукацыйны курс “Моладзея лідэрства”, на якім навучаліся маладыя людзі з Рэчыцы. Нас прывабілі адукацыйныя мерапрыемствы, і праз гэта мы прыйшли ў клуб. Пасля былі зарэгістраваны дзесяць моладзевыя арганізацыі ў Рэчыцы: Асацыяцыя дзяцей і моладзі і Асацыяцыя беларускіх

Ала Гурэвіч

нэры САР - ацэнка супольнасцю сваіх патрэбаў. Спачатку мы працуем у малых групах па 10-15 чалавек. А потым партнёры клубу дзеляцца на пары - атрымлівацца па 2 трэнэры, якія пасля праводзяць ацэнку ў іншых малых групах. Далей мы зьбіраем усе гэтыя групы шляхам рэйтынгавага галасавання, вызначаем прыярытэтныя накірункі дзейнасці.

3. Так, мы маєм плян дзейнасці. Дарэчы, распрацоўваем ужо другі плян - менавіта па дзейнасці клубу, бо мы ўжо маєм плян па яго стварэнні. Касцяк у нас ужо створаны, і цяпер мы па-

гайдаў. Яны цяпер уваходзяць у клуб “Крок”.

Мэтай нашага клубу, на маю думку, павінна быць стварэнне фонду мясцовай супольнасці, які мусіць стаць працы грамадзкага клубу, свайго роду інфармацыйным цэнтрам. У нас ёсьць памкненне яго стварыць, але гэта пакуль не разумеюць нашыя ўлады.

3. Канкрэтнага пляну дзеянасці ў нас няма. Мы пагадзіліся з тым, што клуб - гэта простора для ўзаемадзеяньня трох сектараў, якая ні да чаго не абавязвае. У ёй мы сёняння рэалізуем праект па стварэнні моладзевага інфармацыйнага цэнтра. Арганізацыі, зацікаўленыя ў працы, уцягнутыя ў працэс. Калі нейкай іншай арганізацыі праводзіць праект, яна можа прыціываць да працы іншых сябраў клубу.

Аля Дзяргай, грамадзкі клуб “Захад” (Менск)

1. Клубу як такога яшчэ няма. Ён будзе існаваць тады, калі яго зарэгіструюць. Цяпер мы робім захады для таго, каб такая ўстаноўва была створаная. Ініцыятарам зьяўлецца грамадзкае аўяднанне “Адукацыйны цэнтар “Пост”, а пэўны штуршок далі праграмы САР. Раней мы ня думалі пра стварэнне клубу, але прадумвалі іншыя варыянты ўзаемадзеяньня грамадзкіх арганізацыяў з той жа адміністрацыяй. Абвешчаная праграма САР пэўным чынам зъмяніла нашыя погляды, што да стварэння грамадзкага клубу. Ініцыятыўная група існуе ўжо больш як чатыры месяцы. На сёняння ў яе ўваходзяць прадстаўнікі “Пост”, Чырвонага Крыжа, Таварыства інвалідаў, вэтэранская арганізацыя, спрабуе далучыцца да працы БРСМ.

2. Мы вызначаем інтарэсы грамадзтва праз апытальне, інтэрвіяванье, фокус-групы, праз ацэнку супольнасцю сваіх патрэбаў. Да-рэчы, даволі цікавая форма, прапанаваная САР для таго, каб не свае нейкія прапановы ці ідэі людзям даводзіць, а для таго, каб вызначыць, што рэальная хвалюе жыхароў, на што яны могуць праціць свой час.

4. Калі канчатковай мэтай

лічыць стварэнне клубу, то ўжо знайдены шэраг партнераў сярод грамадзкіх арганізацыяў, дзяржструктур, наладжаўца кантакты з прадстаўнікамі адміністрацыі і г.д. Калі гаварыць пра тое, што клуб стварыўся для жыхароў, то пакуль пра нейкія дзеяньні і ня скажаш. Праўда, моладзь наладзіла для жыхароў мікрараёну праводзіны зімы, ішла падрыхтоўка яшчэ 5-6 міні-праектаў, якія, мы спадзяемся, хутка будуць рэалізаваныя.

Вольга Петрыў, клуб “Ступені” (Бараны)

1. Ідэя стварэння клубу ў нас існавала даўно. На час зьяўлення гэтай ідэі налічвалася ўжо 13 мясцовых грамадзкіх арганізацыяў, якія мы думалі аўяднанць. І гэтую нашу ідэю падтрымалі ў жніўні 2002 году. Хаця зараз, праз паўтара гады пасля пачатку працы, некаторыя арганізацыі сыйшлі, у клубе засталося 5 арганізацыяў. Але працуем усе разам. І мы адчуваем, што можам зрабіць болей, чым паасобку. Канечне, бываюць і праблемы, не бяз гэтага. Лічым, што дасягнулі некаторых посьпехаў. Напрыклад, калі вырашалі праблему чыстай вады. Мясцовая філія ТБМ была ініцыяタрам, але і іншыя арганізацыі дапамагалі. У нас была зроблена вялікая праца па наладжванні кантактаў з дэпутатамі, зроблены праект, каб вырашыць праблему чыстай вады. Па-моему, нават выдаткованыя грошы з гарадзкога бюджету на пабудову станцыі па абезжалезванні.

2. На пачатковым этапе дзеянасці мы праводзілі анкетаванье мясцовага насельніцтва, такім чынам выяўлялі праблемы мясцовой супольнасці. У нас было каля 100 анкетаў, якія раздавалі сябры клубу на працы, па месцы жыхарства. Дарэчы, такім чынам выявілі праблему чыстай вады. Паводле анкетавання, яна ў нас стаяла на першым месцы. Другі блёк праблемаў, выяўлены праз анкетаванні, - добраўпарадкованье двароў. На гэта ў бягучым годзе мусіць быць выдаткована пэўная сума з гарадзкога бюджету. А ў лютым бягучага году мы правялі ацэнку супольнасцю сваіх патрэбаў, але

кіраваліся ў асноўным на моладзевыя праблемы. На першым месцы зараз у нас - адпачынак моладзі. Але пакуль мы гэтую праблему толькі выявілі і цяпер думаем, як яе можна вырашыць. З моладзьдзю ў нас праблематычна, няма зарэгістраванай моладзевай арганізацыі. Праўда, ёсьць ініцыятыва, яе ўдзельнікі спрабуюць штосьці зрабіць, але пакуль безвынікова. Моладзь з нашага гораду зъяжджае вучыцца ў Менск, Віцебск, а тыя, хто застаецца - гэта школьнікі і працоўная моладзь, якая, на жаль, не праяўляе цікаўнасці да грамадзкай дзеянасці. Арганізація нейкім чынам гэтую моладзь - праблема нашага клубу.

3. Скажу шчыра, як такога пляну ў нас няма. Мы вызначылі стратэгічныя накірункі дзеянасці, але над плянам пакуль працуем.

4. За паўтара гады мы дасягнулі, па-першае, аўяднанне. Працуем разам, хаця арганізацыі вельмі розныя - Беларуская жаночая ліга, Асацыяцыя шматдзетных бацькоў, БелАДДІМ і інш. Але мы знаходзім агульныя інтарэсы, разам можам вырашыць праблемы. Нашай заслугай я лічу прасоўванье праблемы з чистай вадой. Гэтая праблема падымалася гадоў дзесяць, і яе вырашэнне ня зрушвалаася з месца. Яшчэ мы выпускаем свой інфармацыйны бюлетэн, інфармуем насельніцтва пра нашыя арганізацыі. Хаця, на мой погляд, гэтага інфармаваныя малавата. Пры дапамозе грамадзкіх арганізацыяў адкрылася рэгіянальнае бюро сацыяльнай інфармацыі. Гэта я таксама лічу посьпехам. У ім людзі могуць атрымліваць інфармацыю сацыяльнай на-кіраванасці, па прававых пытаннях, але таксама трэба больш інфармаваць, каб было больш зваротаў. Таксама мы праводзілі дабрачынныя акцыі па зборы рэчаў у насельніцтва, пасля раздавалі тым, каму яны неабходныя. Дапамагалі дзіцячым садкам з цацкамі, зьбіралі книгі ў насельніцтва і передавалі ў бібліятэку. Яшчэ мы займаємся азеляненнем нашага гораду, у гэтым бяруць удзел і жыхары, і інваліды. Сумесныя мерапрыемствы праводзім для

адпачынку дзеяцей. Вось, напрыклад, наведваньне тэатру. Разам арганізуемся і наведваем тэатар. З надыходам вясны ў нас будзе праходзіць добраўпарадкаваньне гораду. Я думаю, што мы, грамадзкія арганізацыі, дапаможам у прыцягненьні жыхароў да гэтай добрай справы.

Марына Сымірнова, грамадзкі клуб “Расток” (Лёзна)

1. Наш “Расточак” малады, стварыўся нядыўна. Але спадзяємся, што нашая праца будзе вельмі эфектыўнай. Як стварыўся клуб? Напэўна, проста ўсім набалела, усе сядзелі мёртвым грузам, ніхто нічога не рабіў. Нягледзячы на тое, што гарадок малы, праблемаў у нас вельмі шмат. Стварэнне клубу - гэта вымушаныя кансалідаваныя дзеяньні. Напэўна, можна казаць і пра тое, што часткова ініцыятыва стварэння клубу належыць САР. У нас няма канкрэтнай мэты, мы працуем ва ўсіх накірунках. Калі да нас звязраюцца людзі, спрабуем ім максымальна дапамагчы. Для нас прыярытэтнай зьяўляецца моладзевая праблема, на яе мы скіраваныя ў першую чаргу, але вырашаем і ўсе астатнія. Асабіста я хачу, каб вырашилася праблема моладзевага адпачынку - яна ў нас вельмі актуальная.

3. Мы максымальна плянуем нашую дзейнасць, таму што, на мой погляд, дзейнасць мае найбольшы вынік, калі яна сплянаваная. Калі хаатычна рухацца, то плёну ад гэтага ня будзе.

4. Наш клуб вельмі малады, яму толькі паўгода. Пакуль няма чагосыці такога, пра што мы маглі б сказаць, што вось гэтага мы канкрэтна дамагліся. Але вось па моладзевай праблеме ў нас зусім нядаўна быў круглы стол, на які мы сабралі прадстаўнікоў грамадзкасці, і ў нас было шмат мэдыцынскіх работнікаў, таксама прысутнічалі прадстаўнікі ўлады і прадпрымальнікі. Мясцовы выканкам быў на круглым стале, які мы ладзілі. У нас добра атрымліваецца ўзаемадзеяніца.

Запісала Алёна Шарамет

Г.Лабадзенка

Фактар упльву

У Баранавічах дзеянічае Камітэт мясцовага тэрытарыяльнага самакіраваньня “Надзея”. Ініцыятыва яго стварэння зыходзіла ад жыхароў аднаго з мікрараёнаў гораду, і ў яго склад уваходзяць старшыні ўсіх мясцовых жылыёвых кааператываў. Яны сумесна вырашаюць праблемы, звязаныя з добраўпарадкаваннем мікрараёну.

“Мы не зьяўляемся грамадzkай арганізацыяй, не ўваходзім у грамадzкі клуб, створаны па ініцыятыве САР, але займаемся вырашэннем праблемаў насельніцтва, якое живе ў нашым мікрараёне”, - гаворыць намеснік старшыні Камітetu Генадзь Несцяровіч. Камітэт мае свой рэкламны скрынку у мікрараёне, паштовую скрынку для атрымання інфар-

маций і пажаданняў ад насельніцтва. Пасыля гэтых звесткі абавязуночна і такім чынам вызначаюцца інтарэсы мясцовага насельніцтва.

Напрыклад, у студзені была вырашана праблема з асьвятленнем мікрараёну - устанавілі энэргазьберагальныя ліхтары. Магчыма, гэта адзін з фактараў, які паўплываў на змяншэнне ўзроўню злачыннасці. Прынамсі, пра гэта съведчыць міліцэйская статыстыка. Паводле словаў Г. Несцяровіча, у бліжэйшы час Камітэт мясцовага тэрытарыяльнага самакіраваньня “Надзея” зьбіраецца яшчэ больш актывізаваць сваю дзейнасць.

АП

{ ДАВЕДКА “АСАМБЛЕІ” }

З аднаўленнем незалежнасці Беларусі ў 1991 годзе пачалі стварацца камітэты тэрытарыяльнага самакіраваньня. У пачатку 90-х у Менску іх існавалі сотні, але на сёньняшні дзень засталося колькі дзесяткаў (многія з іх існуюць фармальна). Па-за межамі сталіцы такіх спробаў было ня шмат. Напрыклад, у 1997-98 гг. камітэт утварыўся ў Слоніме, але з-за адсутнасці фінансавання заглох. У 1998 г. подобны праект дзеянічаў на Віцебшчыне. Цяпер за працу ўзяліся Баранавічы, якія атрымалі падтрымку Сусветнага банку.

Як арганізаваць чысьціню і парадак

Развідца мясцовых супольнасцяў паспяхова ідзе ў некаторых рэгіёнах Радзімы. Вельмі часта гэта адбываецца дзякуючы аднаму энтузіясту, які мае неабходны досьвед і сувязі, здольны распачаць праект і прыцягнуць для яго рэалізацыі гроши спонсараў. Менавіта такая ситуацыя склалася ў расейскім горадзе Пенза, дзе многія мясцовыя жыхары аб'ядналіся з мэтай наладжвання цывілізованага жыцця.

Стан жылых шматкватэрных дамоў у Пензе быў крытычным: брудныя, патрабуючыя рамонту пад'езды, разьбітые дзвіверы, зламаныя ліфты, съмешце... На выпраўленыне ситуацыі ў муніцыпалітэту праста не было грошай, а самі грамадзяне зьдзіўлялі сваёй абыякавасцю і здольнасцю прыстасоўвацца да любых умоваў жыцця.

У 1999 годзе ў горадзе знайшоўся свой “Геракл”, дакладней, Герасімаў Сяргей, які вырашыў ачысыць “стайні” ад бруду. Герасімаў - заснавальнік і дырэктар ААТ “Горінвестбуд” - меў досьвед працы ў муніцыпальных органах у сфэры гарадзкога плянаванья і архітэктуры. Даведаўшыся пра рэфармаваныне жыльёвага сектара ў іншых гарадах Радзімы, ён пачаў вывучаць інфармацыю пра стварэніне таварыстваў уласнікаў жыльля (ТУЖ). С. Герасімаў ездзіў у іншыя гарады, сустракаўся з мэнеджарамі старых жыльёў-баудаўнічых каапэратываў, бу-

Так выглядалі пад'езды многіх дамоў у Пензе да пачатку стварэння таварыстваў уласнікаў жыльля; цяпер для мясцовых жыхароў відавочная перавага жыцця з ТУЖ.

даўнічых фірмаў, з чыноўнікамі, але нічога каштоўнага ад іх не даведаўся. Ён не апусціў руکі - вырашыў дзейніцаць самастойна, на свой страх і рызыку, здабываючы досьвед у працэсе работы. Герасімаў звярнуўся ў Фонд “Эўразія” па падтрымку ў стварэнні ўласнай мадэлі развіцця ТУЖ і, паспяля доўгай дапрацоўкі праекту, атрымаў грант у памеры \$23 000.

Для стварэння ТУЖ трэба было, каб большасць кватэраў у доме былі прыватизаваныя. Наступны крок - уласнікі павінны пагадзіцца на рэгістрацыю ТУЖ і невялікае павелічэнне коштадаў на камунальныя паслугі (пакрыццё адміністрацыйных выдаткаў). Вялікім плюсам для Герасімава быў ягоны асабісты досьвед і сувязі ў органах мясцовай улады.

Праз два гады ў Пензе ўжо існавалі 84 таварыствы ўласнікаў жыльля, 32 з якіх былі арганізава-

ныя і зарэгістраваныя ААТ “Горінвестбуд” пры падтрымцы Фонду “Эўразія”. У іх быў аб'яднаныя тысячы гараджанаў, а Сяргей Герасімаў стаў сымбалем развіцця ТУЖ у рэгіёне. “Цяпер, калі я паказаў людзям, як ТУЖ паляпшае іх жыццё ў дому, мой тэлефон звоніць няспынна. Людзі хоцьць, каб я дапамог ім стварыць ТУЖ”, - кажа Герасімаў.

У кіраўніцы аднаго з ТУЖ Тацяны Капітуравай чысты кабінэт, упрыгожаны карцінамі і падарункамі ўдзячных жыхароў. Капітурава, мэнеджэр і бухгалтар ТУЖ, адказвае за жылыя дамы, якія ўваходзяць у таварыства, за дзіцячу плошчоўку, паркоўку для аўтамабіляў, зону адпачынку. Паўсюдна - чысьціна і парадак. “Мы - сям’я, а ў сям’і ўсе адзін аднаму дапамагаюць”, - кажа яна.

А Сяргей Герасімаў не супакоўваеца на дасягнутым. Наступныя ягоны праект - гэта стварэнне кансультатыўнага цэнтра, дзе будуць вучыць працтваўнікоў жыльлёвых каапэратываў абараняць свае праваў.

**Андрэй Палескі,
паводле eurasia.msk.ru**

Менск

ПРАКУРАТУРА ПАЧАЛА ЦІСК НА ЛІДЭРАЎ НДА

Лідэры шэрагу грамадzkіх арганізацый цягам апошняга месяца былі выкліканыя на размову да старшага пракурора аддзелу агульнага нагляду Прэзідэнцкага пракуратуры Рэспублікі Беларусь Станіслава Новікава. Сваё жаданыне сустрэцца сп. Новікаў тлумачыў падазрэннямі, быццам “некаторыя грамадzkія арганізацыі парушаюць некаторыя нормы закону”. Сярод выкліканых былі такія вядомыя грамадzkія дзеячы, як Алеся Бяляцкі, Вацлаў Арэшк, Ірына Жыхар, Сяргей Мацкевіч, Барыс Звоскаў і іншыя.

Па словам выкліканых, пракурор Новікаў задаваў ім пытаныні адносна грамадzkага жыцця, іх замежных паездак, дзеянасці няурядавых арганізацый, сябрамі якіх яны зьяўляюцца. С. Новікаў таксама дэманстраваў ксэракопію асобніка часопіса “Асамблея”, прысьвеченага тэмэ “НДА і выбары” (нагадаем, што наклад гэтага нумару быў арыштаваны ў студзені 2004 г. па загадзе пракуратуры). Пракурор запытваў, ці знаёмае грамадzkім дзеячам гэтае выданыне, ці маюць яны да яго дачыненьне, ці ведаюць Асамблею НДА Беларусі.

Па словам Алеся Бяляцкага, падчас адной з такіх сустрэчаў сп. Новікаў аказваў ціск на кірауніка ПЦ “Вясна”. Калі ж А. Бяляцкі адмовіўся адказваць на пытаныні пракурора, С. Новікаў выказаў упэйненасць, што “ў яго знайдуцца іншыя шляхі ўзьдзяяння”.

“Падобнага кшталту “размовы”, на якія работнік пракуратуры выклікае грамадzkіх актыўістаў, зьяўляюцца працэдурай, сумненай з пункту гледжаныня закону, - кажа юрист Юры Чавусаў. - Дзеяньні пракурора Новікава не адпавядаюць звычайнай пракурorskай дзеянасці па наглядзе за выкананынем законнасці і маюць прыкметы мэтанакіраванага палітычнага перасыледу грамадzkіх дзеячу”.

Алена Андрэева

На кожны пракурор здолыны зразумець, што такое НДА

Віцебск

ПАПЯРЭДЗІЛ “ВЕРАС”

Упраўленыне юстыцыі Віцебскага абльоўканскаму вынесла пісьмовае папярэджаныне моладзеваму грамадzkаму аб’яднанню “Верас”. Такое рашэнне было прынятае па выніках праверкі недзяржаўнай арганізацыі, якая працягвалася больш за 3 месяцы. Чыноўнікі лічаць, што, паводле статуту, “Верас” на мяў права ладзіць круглы стол па міжнацыянальных адносінах у рэгіёне і ня можа займацца валянтэрскай дзеянасцю. Згаданае мерапрыемства адбылося ў Віцебску 3 снежня 2003 году ў межах праекту “Роўнасць. Талерантнасць. Павага”. У ім удзельнічалі прадстаўнікі нацыянальных меншасцяў, актыўісты мясцовых НДА і журналісты. Падчас круглага стала аналізаваліся міжнацыянальныя стасункі ў Віцебску, выказваліся прапановы па паляпшэнні становішча ў гэтай сфэры. Мерапрыемства атрымала розгалас у СМИ.

Пасля круглага стала кірауніцтва МГА “Верас” выклікалі ў гар-

выканкам па тлумачэнні. Чыноўнік аддзелу інфармацыі Ірина Пучкова выказала незадаволенасць тым, што падчас дыскусіі прагучалі некаторыя нэгатыўныя выказваныні адносна сітуацыі з нацыянальнымі меншасцямі на Віцебшчыне. Спн. Пучкова раздражнёна адрэагавала на выказваныні пэдагога з Польшчы, які выкладае ў віцебскім Польскім Доме імя Яна-Паўла II і добра ведае стан польскай меншасці ў рэгіёне.

Яшчэ адным фактам, што разглядаецца ўпраўленынем юстыцыі як парушэнне закону, зьяўляецца стварэнне на базе грамадzkай арганізацыі мясцовага валянтэрскага цэнтра (МВЦ), які зьяўляецца структурным падраздзяленнем “Вераса”. У межах МВЦ маладыя людзі займаюцца дабрачыннай сацыяльнай дзеянасцю. “Мы не разумеем, чаму ўпраўленыне юстыцыі прапануе МГА “Верас” закрыць гэты цэнтар”, - кажа старшыня арганізацыі Яраслаў Манцэвіч.

Вітальд Гамбровіч

Гомель

АЛЬТЭРНАТАЫВА ПА-ГОМЕЛЬСКУ

У Гомелі прайшла выстава “Здароўе. Моц. Прыгажосьць”, арганізаваная Гомельскім абласным клінічным цэнтрам гігіёны, эпідэміялогіі і грамадзкага здароўя ў рамках інфармацыйнай акцыі “Гомельшчына за здаровы лад жыхіцця”. Грамадзкае аб'яднаньне “Гомельская абласная асацыяцыя дзеяцей і моладзі” (“АСДЭМА”) прэзентавала на выставе свой стэнд па альтэрнатыўных крыніцах энэргіі.

“АСДЭМА” аказалася адзінмі грамадзкім аб'яднаньнем, якое было запрошана да ўдзелу ў выставе. Па словах кіраўніка аб'яднання Ўладзімера Коўзелева, “АСДЭМА” даўно займаецца праблемай вывучэння і практычнага прыменення альтэрнатыўных крыніцаў энэргіі. “Наш удзел у абласной выставе, санкцыянуванай дзяржаўнай установай, ужо можна лічыць невялікім посыпехам у пляне прызначэння ўвагі грамадзкасці да гэтай праблемы”, - кажа Коўзелеў.

“АСДЭМА” прадставіла на выставе такія дзейныя крыніцы альтэрнатыўнай энэргіі, як парабалічнае люстра для факусіроўкі сонечных промняў, ветраны генэратор, што выпрацоўвае ток напружанынем 12 вольт, і сонечныя калектары. Апошні быў прадстаўлены макетам. Сапраўдны калектар, які арганізацыі падарылі нямецкія партнёры з экалягічнай станцыі ў горадзе Барзэнхаўзэн, дагэтуль знаходзіцца ў Нямеччыне. “Больш за два гады мы ня можам знайсці ў Гомелі зацікаўленыя арганізацыі, якія б пагадзіліся правесыці эксперымент па эканоміі цепла-энэргіі з дапамогай калектару, - кажа Ў. Коўзелеў. - Для гэтага спачатку трэба знайсці 2 тысячи доляў, каб прывезыці яго, а пасля атрымаць згоду на эксперымент ледзь на ўраду”. Па словах сп. Коўзелева, пытаньне, ці будзе запатрабаваны калектар, і пасля выставы застаецца адкрытым.

Вольга Астроўская

Лявон Анацка

Ліда

НДА ЗАЙМАЛІСЯ СПОРТАМ З УЛАДАМИ І БІЗНЭСАМ

У Лідзе прайшла акцыя “Заменім супіртное натуральнымі прадуктамі харчаваныня”. Яе арганізаторамі сталі сябры грамадзянскай ініцыятывы “Партнэрства”, прадстаўнікі іншых грамадзкіх аб'яднаньняў і бізнесу. Акцыя была падтрыманая Лідзкім райвыканкамам.

На спартовым съязце ўсе ахвотныя маглі паспаборнічаць у падыманыні гіраў, у некаторых масавых відах спорту. Падчас спаборніцтваў сваю прадукцыю ўсім ўдзельнікам і гледачам пропаноўвалі ААТ “Лідзкае піва”, малочна-кансэрвавы камбінат, мясакамбінат, хлебазавод, камбінат харчовых прадуктаў.

Па словах старшыні раённай арганізацыі ГІ “Партнэрства” Лявона Анацкі, апрача лідчукоў ўдзел у акцыі ўзялі больш за сто сяброву розных грамадзкіх аб'яднаньняў рэгіёну. “І людзі, і ўлады пераканаўліся, што грамадзкія аб'яднаныні могуць арганізоўваць мерапрыемствы на самым высокім узроўні”, - кажа сп. Анацка.

У бліжэйшы час сябры ініцыятывы “Партнэрства” плянуюць правесыці акцыю па добраўпарад-

каваныні зялёнага масіву каля лідзкага Кургана Славы, а таксама наладзіць сталы догляд мэмарыялаў у раёне вуліцы Рыбіноўскага.

Антон Лабовіч

Marijëў

АБ'ЯДНАНЬНЕ МАЛАДЫХ

Магілёўскія арганізацыі “Маладая Грамада” і Маладыя сацыял-дэмакраты абвесцілі пра стварэнне цэнтра “Салідарнасьць”. Гэта структура стане першай у Беларусі аб'яднанай арганізацыяй маладых сацыял-дэмакрататаў.

Як гаворыцца ў распаўсюджаным з гэтай нагоды прэс-рэлізе, да стварэння супольнай структуры маладзевыя арганізацыі падштурхнула ня толькі блізкасць статутных мэтаў ды задачаў, але і гісторычны шлях сацыял-дэмакратычнага руху ў Беларусі. Асноўнымі мэтамі цэнтра стануць: каардынацыя дзеянасьці ідэялагічна роднасных арганізацыяў, павышэнне грамадзянскай актыўнасці моладзі, пабудова адкрытага грамадзтва.

Плянуецца, што арганізацыя сярод іншага будзе займацца адукацыяй маладых магілёўцаў: будучы зладжаныя курсы ангельскай мовы і журналістыкі, кампутарнай граматы і да т.п. Па словах кіраўніка магілёўскай суполкі “Маладой Грамады” Ігара Барысаўа, ужо стартавала першая акцыя цэнтра - “Тыдзень супраць расізму”. У яе межах да 28 сакавіка адбудзеца шэраг займальных лекцыяў для пяцікляснікаў на тэму міжнацыянальнай і расавай талерантнасці. “Мы хочам паспрабаваць свае сілы спачатку ў адной школе. Калі ж будуць дасягнутыя станоўчыя вынікі, наша дзеянасьць будзе пашыраная”, - кажа Барысаў.

У бліжэйшы час “Салідарнасьць” плянуе арганізуваць студэнцкі дыскусійны клуб. Яго наўеднікамі, па ідэі арганізатораў, стане моладзь з Магілёўскага дзяржаўнага і Беларуска-расейскага ўніверсітэтаў. У час дыскусіі студэнты змогуць абменьвацца думкамі па актуальных грамадзкіх і палітычных тэмах.

Ян Бутрымаў

Кніга кіраўніка легендарнай “Чайкі”

Пры падтрымцы Слонімскага моладзевага аб'яднання “Ветразь” пабачыла съвет кніга ўспамінаў паэта і былога палітвязня Васіля Супруна. Такі падарунак слонімскія грамадзкія актыўісты прымеркавалі да ягонага дня народзінаў - 10 сакавіка.

Ня часта грамадзкія арганізацыі Беларусі цікавіцца вэтэрнамі нацыянальнага руху, яшчэ радзей хочуць даведацца пра іх колішніе змаганыне за незалежнасць нашай краіны, пра іх пакуты ў сталінскіх засыценках і канцлягерах. І толькі асобныя арганізацыі бяруцца за выданье ўспамінаў тых заслужаных людзей, якім не цікавіцца дзяржава і многіх з якіх дагэтуль не рэабілітавала (як, дарэчы, і В. Супруна). За падобную справу ўзяўся і кіраўнік “Ветразя” Але́с Масюк.

Кніга “Штрыхі з успамінаў” рыхтавалася каля году. У вольны час ішоў набор тэксту, яго карэктурা, падбор і апрацоўка ілюстрацыяў (многія зь іх надрукаваны ўпершыню), вёрстка. Атрымалася сапраўдная кніга, якая налічвае 130 старонак тэксту. Тут варта згадаць, што ў 2002 г. “Ветразь” ужо спрыяў выхаду невялічкай кніжкі В. Супруна “Стопытанні ў адказаў з гісторыі Слонімшчыны”, якая карысталася папулярнасцю сярод мясцовых школьнікаў і настаўнікаў.

Успаміны кіраўніка легендарнай моладзевай падпольнай арганізацыі “Чайка” ахопліваюць амаль

увесь жыцьцёвый шлях 78-гадовага В. Супруна. Ён вядомы не толькі як падпольшчык, але і як паэт, навуковец-археоляг, краязнавец. Нягледзячы на слабое здароўе, Супрун час ад часу сустракаецца са школьнікамі, дзеліцца зь імі сваімі ўспамінамі, думкамі і разожданыні. Апошняя такая сустрэча адбылася 25 сакавіка, у Дзень Волі.

Па словах старшыні “Ветразя” Алея Масюка, кніга “Штрыхі з успамінаў” разылічаная ў першую чаргу на моладзевую аўдыторию, а таксама на гісторыкаў, якія ціка-

вяцца гісторыяй незалежніцкага нацыянальнага руху. “Васіль Супрун - чалавек, які аддаў за Беларусь свою маладосьць, правёўшы шмат гадоў у савецкіх канцлягерах. Хадзелася данесці яго ўспаміны да людзей, бо ў кнізе адлюстраваныя толькі ягоны жыцьцёвый шлях, але і лёс Беларусі”, - гаворыць пра эту выданію А. Масюк.

Кніга, наклад якой абмежаваны, распаўсюджваецца бясплатна, але яе атрымалі слонімскія гарадзкія бібліятэкі, а значыць, прачытаюць усе ахвотныя.

Вінцэс Дземянчук

{ ДАВЕДКА “АСАМБЛЕІ” }

Патрыятычная арганізацыя “Чайка” была створаная ў Слоніме ў траўні 1946 г. групай мясцовай моладзі, і дзейнічала нелегальна. Суполкі “Чайкі” існавалі не толькі на Слонімшчыне, але і ў іншых гарадах Заходняй Беларусі. У 1947 г. арганізацыя была ліквідавана савецкай дзяржбяспекай, а большасць яе сяброў былі засуджаны на розныя тэрміны зняволеня. Некалькі падпольных групай на Слонімшчыне пазыбеглі арыштаў, але, застаўшыся без кіраўніцтва, дзяйнасць спынілі. Адзін з кіраўнікоў “Чайкі” Уладзімер Салавей каля 40 гадоў правёў у вар’ятнях (ён звар’яцеў падчас страшэнных катаванняў) і трагічна загінуў у 1996 г.

НДА душаць эканамічнымі санкцыямі

пачатак на ст. 2

У пачатку красавіка рэдактарка дзяржаўнай раённай газэты “Слонімскі веснік” Марыя Данюк разам з журналістам Кірылам Ляшчанкам, узброеных відэакамэрой і міліцыянтам, спрабавалі “зафіксаваць” сустрэчу іншай мясцовай арганізацыі з прадстаўнікамі замежнай фундацыі...

У мінулым нумары “Асамблеі” мы ўжо паведамлялі пра сытуацыю з ГА “Воля да разъвіцца”, якое, як і БХК, працавала па праграме TACIS, рэалізууючы праект “Падлеткавы клуб “Святліца”. Нагадаем, што падатковая інспэкцыя Слонімскага раёну 16 сакавіка абавязала няўрадавую арганізацыю выплаціць нясплочаныя падаткі і штрафныя санкцыі па іх у суме каля 34 мільёнаў рублёў. У той жа дзень была арыштаваная кампьютарная тэхніка. Цікава, што праз хвілін сорак (!) пасля яе вонісу і канфіскацыі па БТ у вечаровай “Панараме” ўжо прайшоў сюжэт са Слоніму. Канфіскацыя маёмысьці грамадзкага аб’яднання “Воля да разъвіцца” падавалася як адна з галоўных навінаў дня. Сюжэт працягваўся каля 5 хвілін. Такой увагі да правінцыйных грамадзкіх арганізацыяў БТ не праяўляя даўно. Сутнасць рэпартажу са Слоніму зводзілася да таго, што кіраўнік мясцовага грамадзкага аб’яднання “Воля да разъвіцца” спадар Міхась Варанец атрымаў вялікі грант і не заплаціў дзяржаве падаткі. Журналісты зрабілі спробу падвесыці пад “справу Варанца” палітыку, ныбыта ягоная арганізацыя “магла быць выкарыстаная для фінансавання апазыцыі”. Маўляў, ён стварыў рэурсавы цэнтар, але кантролюючыя органы своечасова спрацавалі і

С.Г.раст

Слонімская «раёнка» дапамагае органам змагаща зь мясцовымі апазыцыянэрамі.

спынілі “прадпрымальніцкую дзеянасць” Варанца. На яго быў накладзены штраф, а маёмысьці канфіскаваная. Журналіст у зыдзеклівым камэнтары паведамляў, што “вялікі штраф Варанец заплаціць хіба з дапамогай замежных спонсараў”.

Шостага красавіка “Воля да разъвіцца” падала ў Гарадзенскую абласную інспэкцыю па падатках і зборах скаргу на рашэнне мясцовых падаткавікоў. Спасылаючыся на міжнародныя дакументы, аб’-

яднанье просіць адмяніць накладзены на яго штрафныя санкцыі і вызваліць арыштаваную маёмысьць. Да таго ж, 25 і 31 сакавіка Міхась Варанец выклікалі для размовы ў мясцовую фінансавую міліцыю. Па яе выніках Варанец накіраваў у суд Слонімскага раёну скаргу на незаконныя дзеяньні лейтэнанта фінансавай міліцыі Ўладзімера Юрчака, які аказваў псыхалягічны шіск на яго, не раслумачыў праваў і дапускаў іншыя парушэнні працэдуры.

НЕБЯСЬПЕЧНАЯ ТЭНДЭНЦЫЯ

Характэрна, што ўдар быў нанесены па дзьвюх найстарэйшых грамадзкіх арганізацыях Беларусі (і БХК, і “Воля да разъвіцца” існуюць з 1995 г.). І калі жаданье ўлады пазбавіца буйной праваабарончай арганізацыі зразумела, то атака на слонімскую НДА можа быць выклікана тым, што “Воля да разъвіцца” - адна зь нямногіх эфектыўна дзеючых рэгіянальных арганізацыяў. Усяго ж у Беларусі па праграме TACIS былі рэалізаваныя дзясяткі праектаў, але проблемы звязваліся толькі ў дзьвюх арганізацыяў.

31 сакавіка ў Менску прыйшла прэсавая канфэрэнцыя кірауніцтва Беларускага Хельсынскага камітэту. Праваабаронцы адзначылі, што сітуацыя вакол праграмы TACIS шкодзіць найперш “нацыянальным інтарэсам Беларусі”, бо адштурхоўвае ад нашай краіны ўсходніх партнёраў, якія адмаўляюцца ад рэалізацыі тут сваіх праектаў. “Гэта адкрыты, наўпроставы выклік усёй ўсходніх супольнасці ўжо ў трэцім тысячагодзьдзі”, - кажа Т. Процька.

Гары Паганяйла мяркуе, што “паколькі страты, нанесеныя дзяржаве, ацэньваюцца ў асабліва буйным памеры”, крымінальную справу могуць не прыпыніць. За допытамі фігурантаў справы можа

адбыцца і канфіскацыя маёмыці - тое, што так апэратыўна было зроблены ў Слоніме.

На працягу апошніх месяцаў БХК і “Воля да разъвіцца” атрымалі падтрымку з боку ўсходніх структураў, у канцы сакавіка была прынятая заява Эўразіязу па Беларусі. “Эўрапейскі Звяз бачыць у дзеяньнях, накіраваных супраць абедзівых вышэйназваных няўрадавых арганізацыяў і іх супрацоўнікаў, палітычныя матывы, а таксама шкадуе пра маючое месца ўзмацненне ціску на гэтых важных сябраў беларускай грамадзянскай супольнасці”, - гаворыцца ў заяве.

У Беларусі па-ранейшаму на розных падставах і рознымі шляхамі ўлады “зачышчаюць” грамадзкі сектар ад найбольш актыўных арганізацыяў, як рэспубліканскіх, так і рэгіянальных. Калі раней НДА проста пазбаўлялі рэгістрацыі, то цяпер, пабачыўши, што яны працягваюць дзеянічаць нелегальна, вырашылі пазбаўляць іх яшчэ і матэрыяльнай базы. Канфіскацыя кампутарнай тэхнікі і крымінальная справа супраць грамадзкіх актыўістаў - усё гэта паказвае на зьяўленьне небяспечнай тэндэнцыі, якая можа стаць дамінуючай у 2004 годзе.

Андрэй Тарасюк

{ ДАВЕДКА “АСАМБЛЕІ” }

Грамадзкае аб’яднанье “Воля да разъвіцца” заснавана ў 1995 г. у Слоніме, дзеянічае на тэрыторыі Слонімскага, Дзятлаўскага і Зэльвенскага раёнаў. Займаецца пытаннямі мясцовага самакіраванья, працай з моладзьдзю, праваабарончай дзеянасцю, падтрымкай грамадзянскіх ініцыятываў. У 2000-2001 гг. аб’яднанье дзеянічала як рэгіянальны рэсурсавы цэнтар. “Воля да разъвіцца” эфектыўна правяла мабілізацыйную кампанію і назіранье за презыдэнцкімі выбарамі ў 2001 г. у Слонімскім, Зэльвенскім і Дзятлаўскім раёнах. У 2002 годзе ініцыявала стварэнне Слонімскага клубу грамадзкіх ініцыятываў, які аб’ядноўвае 6 грамадзкіх арганізацыяў і 2 дзяржаўныя ўстановы Слонімшчыны. З 2000 г. пры аб’яднанні дзеянічаў падлёткавы клуб “Святліца”. Выдаваліся: бюлетэнь “Слонімскі краязнаўца” (2000-2001), літаратурны альманах “Ад Я да Я” (2001, 2003), даведнік “Грамадзкая ініцыятывы Слонімскага рэгіёну” (2002), газета “Святліца” (2003).

На працягу апошняга месяца слонімскае грамадзкае аб’яднанье

“Воля да разъвіцца” апынулася ў цэнтры ўвагі і дзяржаўных, і незалежных СМИ. Пад удар патрапіў адзін са “старажылаў” грамадзкага сэктару Беларусі, які раней удала пазбягаяў “зачыстак”. Цяпер вось узяліся і за яго. Пра тое, што ж насамрэч адбылося ў Слоніме, і пра магчымыя наступствы карэспандэнту “Асамблей” распавядае кіраунік грамадзкага аб’яднання **Міхась Варанец**.

- Спадар Варанец, чаму гэта адбылося цяпер і чаму менавіта з “Воля да разъвіцца” і БХК, хоць па праграме TACIS у 2003 годзе працавалі дзясяткі арганізацыяў? Чаму ў “Воля да разъвіцца” арыштавалі маёмыць, а ў Хельсынскага камітэту, дзе сума штрафаў у шмат разоў большая, яе не арыштавалі?

- У нас ёсьць сваё бачанье прычынаў таго, што адбылося. Але пакуль зарана нешта тлумачыць, тым больш даказваць. Тлумачыць, чаму так зроблена, будуць нам, у тым ліку ў судзе, а таксама, спадзяюся, міністар эканомікі Мікалай Зайчанка, ліст якога ў слонімскую падатковую інспекцыю стаўся прычынай, прынамсі, фармальнай, прымяняненай санкцыяў да нашага аб’яднання.

- А чым “Воля да разъвіцца” вызначылася апошнім часам?

- Мы задаволеные зробленым за апошня гады ў межах падлёткавага клубу “Святліца” і Слонімскага клубу грамадзкіх ініцыятываў. Нам удалося вырваша са своеасаблівай ізяляцыі - калі грамадзянская аб’яднанне існуе самі па сабе і быццам бы для сябе. Мы набылі досьвед супрацоўніцтва зь іншымі арганізацыямі, а таксама зь мясцовымі ўладамі ў вырашэнні конкретных праблемаў і паказалі, што сумесная праца хутчэй, чым съветапогляд, робіць людзей калегамі і партнёрамі. Цяпер гэта праца прыпыненая альбо абмежаваная. Адзначу, што прыпыненая альбо абмежаваная наша дзеянасць, але ня наш аўтартэт і ўплыў на мясцовую су-

Міхась Варанець: Важна не згубіць свайго твару

польнасьць. У горадзе, дзе кожны чалавек палову жыхароў ведае асабіста, а пра другую палову яму расказвалі, бэтэшная пропаганда не спрацоўвае. І раней мы былі дастаткова вядомыя ў Слоніме па сваіх справах. Цяпер і ведаюць, і падтрымліваюць яшчэ больш.

**- Што вы думаецце рабіць далей?
Ці дапускаеце, што аб'яднанье
можа быць ліквідаванае?**

- Ліквідаваць нас, як і любую іншую арганізацыю, могуць у любы момант. У 1999 годзе мы падалі дакумэнты на перарэгістрацыю, якая праводзілася ў адпаведнасці з дэкрэтам презыдэнта Беларусі, у апошні момант, пасля доўгіх ваганьняў. Але ўсё ж мы гэта зрабілі. А калі вы пагадзіліся гуляць у шашкі з Наздровым, то ня мусіце зьдзіўляцца і плакаць, што вас стукнулі кулаком у твар.

**- Што можа супрацьпаставіць
грамадзкі сектар такому ціску, які
зведала "Воля да развязвіцца"?**

- Часта трэці сэктар вымушана рэагуе на тое, што нам навязваецца. А трэба найперш самім дзеяйніцаць! Патрэбныя дзеяньні па дасягненіі нашых мэтаў у адпаведнасці з выпрацаванай стратэгіяй і тактыкай. Тут мусіць быць прадугледжаныя салідарныя дзеяньні, падтрымка - найперш маральная і псыхалягічная, а таксама інфармацыйная, юрыдычная, фінансавая і г.д.

Напрыклад, усе астатнія арганізацыі, якія ў 2003 годзе працавалі па праграме TACIS, не павінны чакаць і гадаць, ці дойдзе да іх чарга. Ім варта ўжо цяпер задаць досьцік канкрэтныя, бесстароннія пытанні і Ўраду Беларусі, і Эўрапейскай Камісіі. Выканаўчае бюро Асамблеі можа адыграць тут вельмі важную ролю каардынатора.

"Воля да развязвіцца" мае добры досьвед супрацы з мясцовымі ўладамі. Але што цяпер? Ці ня лічыце Вы, што грамадзкі сектар мусіць

Г.Лабадзенка

Міхасю Варанцу 45 гадоў. Мае вышэйшую ваенна-палітычную і гістарычную адукацыю. Вайсковы пэнсіянэр, маёр запасу. Служыў у Аўганістане, узнагароджаны мэдалём "За адвагу". З 1993 г. живе ў Слоніме. У 1995 г. заснаваў грамадзкое аб'яднанне "Воля да развязвіцца", якое ўзначальвае. У 1995-1999 гг. - дэпутат Слонімскага гарадзкога Савету, ачольваў пастаянную дэпутацкую камісію па мясцовым самакіраваныні. Выступае з публіцыстычнымі артыкуламі ў мясцовым друку. Жанаты, мае дачку і сына.

адмовіща ад такіх контактаў?

- Супрацоўніцтва з мясцовымі ўладамі - не самамёта, а сродак реалізацыі арганізацыі канкрэтных задачаў. І, па магчымасці, такі сродак трэба выкарыстоўваць. Зь іншага боку, нельга ісьці на супрацоўніцтва з уладамі за кошт страты арганізацыі свайго твару ці калі гэта супярэчыць інтэрэсам грамадзтва. У такім выпадку трэба абыходзіцца тымі рэурсамі, якія ёсць у наяўнасці.

Запісаў Сяргей Клімовіч

Ад рэдакцыі. Калі нумар ужо быў падрыхтаваны да друку, стала вядома, што 23 красавіка Міхась Варанец атрымаў адказ Абласной падатковай інспэкцыі, якая пакінула рашэнне Слонімскай падатковай інспэкцыі ў сіле. У той жа дзень Слонімскім аддзелам Дэпар-

тамэнту фінансавых расльедаваньня ў дачыненіі да кірауніка "Волі да развязвіцца" была ўзбуджана крымінальная справа па арт. 243 (ч. 1) КК РБ "Ухіленне ад выплаты падаткаў", які прадугледжвае пакаранье ў выглядзе пазбаўлення волі на тэрмін да трох год. Сп. Варанец падзарэца ў навыплаце падаткаў з гранту, атрыманага па праграме TACIS.

27 красавіка адбыўся першы допыт Міхася Варанца. Адвакат Павал Сапелка, які прадстаўляў інтарэсы сп. Варанца падчас ягонай сустрэчы са съледчым Ігарам Лапікавым, адзначыў наступнае: нягледзячы на тое, што съледчы дэманструе жаданыне шчыра разабрацца ў дадзенай справе, цяпер рассьледаванье завісла ў паветры.

Ня хочуць легалізацыі Ліцэю

Упраўленыне юстыцыі Менгарвыканкаму адмовіла ў рэгістрацыі грамадзкаму аб'яднанню “Беларуская гуманітарная адукацыя - XXI стагодзьдзе”. Гэта была ўжо другая спроба легалізацыі Нацыянальнага гуманітарнага ліцэю імя Я. Коласа.

Ліцэю як паветра патрэбны легальны альбо паўлегальны статус, без чаго ён ня можа нормальна функцыянаваць, праводзіць набор новых навучэнцаў. Таму ў мінулым годзе выкладчыкі Ліцэю зрабілі спробу зарэгістраваць ГА “Беларускі ліцэй” - ім адмовілі. Нядайня спроба кірауніцтва Ліцэю зарэгістраваць новую арганізацыю таксама мела посыпеху. Калі ў першым выпадку ініцыятарам закідалася прысутнасць у назве слова “ліцэй”, то ў другім - “беларускі”.

Міністру не спадабалася Пагоня

Саюз беларускіх пісьменнікаў атрымаў папярэджаныне ад Міністэрства юстыцыі. Галоўным парушэннем стала шыльда СБП з выявай Пагоні (на здымку), якая вісіць на будынку Дома літаратара. Акрамя таго, арганізацыя абвінавачваецца ў tym, што некаторыя яе сябры стала жывуць за мяжой, іншыя ня плацяць штогадовыя сяброўскія ўнёскі. Калі ў пісьменнікаў на працягу году будуць новыя парушэнні, іх арганізацыю могуць ліквідаваць.

Воўчака адзначылі за съмеласць

У пачатку красавіка вядомы беларускі праваабаронца Алег Воўчак стаў ляўрэатам эўрапейскай прэміі за съмеласць, якую заснаваў грамадзянскі цэнтар з гораду Радэйбіль. Сябры камісіі адзначылі надзвычай экстрэмальная ўмовы, у якіх працуе беларускі праваабаронца, які, між іншым, праводзіць расьследаваныне справы зынікльых апазыцыйных палітыкаў.

Уладам патрэбная дапамога грамадзкага лідэра

Экс-кандыдат у дэпуты мясцовага Савету, старшыня ГА “Скрыжаванье” Сяргей Салаш атрымаў ад уладаў ваенна-гарадку Печы, што пад Барысавам, нечаканую прапанову.

Нядайна супрацоўнікі 1-га домаўпраўлення барысаўскай КЭЧ прынеслы Сяргею Салашу дахаты ліст. У лісьце, у прыватнасці, было напісаны: “Паважаны Сяргей Аляксандравіч! Ведаючы, што Вы маеце падтрымку ў жыхароў в/г Печы прашу Вас аказаць дапамогу ў арганізацыі суботніка 24 красавіка 2004 г. пагаварыць з жыхарамі нашага гарадка, каб яны выйшлі для наўядзення парадку каля сваіх дамоў” (правапіс арыгіналу захаваны). Ліст быў падпісаны старшынём ГУ “ДУ-1 Барысаўскай

Уважаемы! Сяргей Аляксандравіч!

Знамя, што бы падтрымку ў жыхароў ч/г Печи проку Никі (акты),
поміж відразу ж суботнікам 24 красавіка 2004 года.

Благодарыць с жыхарамі гарадка Печы, кабы сям зайды для неўзгоднага прынамічання да іх.

Барыста падтрымка: ініцыялікі № “ДУ-1 Барысаўскай 164”

А.Л.Разумеев

р. №49 - 15

КЭЧ” А. Л. Разумеевым.

На думку Салаша, “гэты ліст – самы нечаканы вынік узаемадачыненъня афіцыйных уладаў і барысаўскіх актыўістаў”. Нагадаем, што падчас выбараў у мясцовыя

Саветы барысаўскія ўлады рабілі ўсё магчымае, каб не зарэгістраваць Сяргея Салаша ў якасці кандыдата ў дэпутаты, а ўжо сёняня просяць дапамогі.

Памяць зьнішчыць немагчыма

18 красавіка сябры грамадзкіх і палітычных арганізаціяў упрадкавалі трагічнае і сымбалічнае месца Беларусі - Курапаты. Беларускія сябры міжнароднага таварыства “Мэмарыял” усталівалі таблічку на крыж магілы, дзе НКУСам быў расстрэляны 107 чалавек.

Падрыхтавалі
Сяргей Клімовіч
і Алёна Андрэева
Фота Глеба Лабадзенкі

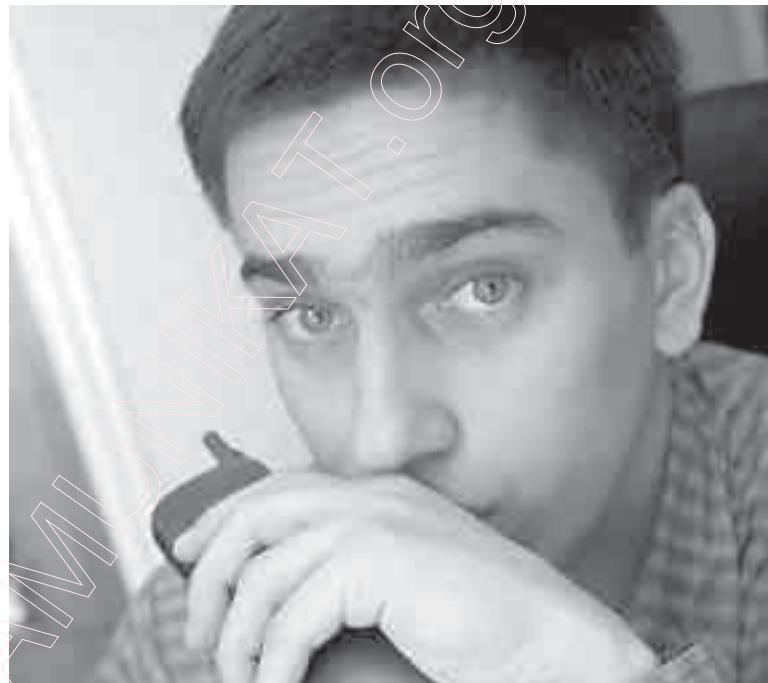
Дэкляраваная свабода застаецца толькі на паперы

Ужо амаль два гады ў Беларусі дзейнічае Грамадзянская ініцыятыва “За свабоднае веравызнаньне”. Яна паўсталала як рэакцыя грамадзянаў на новы Закон “Аб свабодзе веравызнаньня і рэлігійных арганізацыях”, які быў прыняты без уліку прапановаў незалежных правазнаўцаў і грамадзкасці. Мэта грамадзянскай ініцыятывы - недапушчэнне парушэння права чалавека на свабоду думкі, сумлення, рэлігіі, перакананьня і свабоднага іх выказвання, а таксама садзейнічанне зьберажэнню талерантнасці і духоўнай свабоды.

На працягу 2002 - 2003 гг. нама-
ганьнямі ініцыятывы праводзіліся
грамадзкія слуханыні, прэс-канфэрэнцыі, круглыя сталы, сэмінары,
арганізоўваліся шматлікія публікацыі. Нядайна была наладжана праца грамадзкай прыёмнай па
праблемах парушэння права грамадзянаў на свабоду рэлігійных
перакананьняў, сумлення і
рэлігіі. Разам з выданнем ужо
двух тамоў “Белай кнігі”, правядзенiem штодзённага маніто-
рынгу, які вядуць сябры ініцыятывы, грамадзкая прыёмная стала
яшчэ адным аспэктом яе дзея-
насці. Любы чалавек можа патэ-
лефанаваць і распавесці юрысту
пра складаную сітуацыю альбо
ўзынікную праблему. Апошнім
часам большасць зваротаў звязаныя
з набыццём моцы новага закона
“Аб свабодзе сумлення” і
перарэгістрацыяй рэлігійных аб’-
яднаньняў. На жаль, практика па-
казвае, што свабода, пра якую га-
ворыцца ў дзяржаўным акце, за-
стаецца толькі на паперы...

Прайшло ўжо некалькі месяцаў
ад пачатку працы грамадзкай пры-
ёмнай. Карэспандэнт “Асамблей”
пацікаўлася, што зроблена за
гэты час, зь якімі праблемамі най-
частыней сутыкаюцца рэлігійныя
аб’яднаньні і як іх удаеща выра-
шаць.

- Уся праца пакуль вядзеца на
валянтарскіх пачатках, - распавя-
дае юрыст **Артур Лішыш**, сябра
ініцыятывы “За свабоднае вера-
вызнаньне”. - Некалькі юрыстаў
прымяюць звароты грамадзянаў па
тэлефоне. Аказваецца дапамога ў

А.Лішыш

тых межах, якія дазваляе нашае
заканадаўства. Мы даем парады,
райм, як дзейніцаць у той ці іншай
сітуацыі.

**- Якая цяпер сітуацыя ў рэлігій-
ных асяродках? Якія пытанні най-
больш вострыя?**

- Камітэт па справах рэлігіяў
вельмі зацікаўлены ў tym, каб усе
рэлігійныя аб’яднаньні прайшли
перарэгістрацыю. Але ня ўсе хо-
чуць прызнаваць новы закон, па-
водле якога і праводзіцца перарэ-
гістрацыя рэлігійных аб’яднань-
няў. Некалькі пратэстанцкіх цэр-
кваў вырашылі не ісці на перарэ-
гістрацыю, бо лічаць гэты закон
дискрымінацыйным.

Асноўная праблема для тых аб’-
яднаньняў, якія ідуць на рэгістра-
цыю, - гэта здабыць юрыдычна-
га адресу. Фактычна, любы сход
вернікаў у доме ці на кватэры цяг-
не за сабой адміністрацыйную ад-
казнасць у выглядзе штрафу. Таму
свабоды ў яе правільным разу-
меньні не існуе. А кожны раз пы-
тацца ва ўладаў і прасіць дазволу
для нейкіх рэлігійных дзеяньняў у
сябе дома - проста абсурд. Але
гэтага патрабуе заканадаўства.

**- Ці ёсьць служба юрыдычнай
дапамогі ў Камітэце па справах рэ-
лігіяў?**

- Наколькі я ведаю, у Камітэце
такой службы няма. Кожны раз,

калі якая-небудзь з рэлігійных арганізацый ў суполак падае на перарэгістрацыю, у іх статуты ўносяцца праўкі. Часам нашы юрысты з гэтымі праўкамі ня згодныя. Некаторыя арганізацыі, пераканаўшы ў тым, што свае правы трэба адстойваць, не прымаюць “заяўвагі” Камітэту. А тыя, якія хочуць проста і спакойна перарэгістравацца і працягваць працаваць далей, лічаць, што іх гэта не датычыцца.

Грамадзянская ініцыятыва “За свабоднае веравызнанне” адрозніваецца тым, што ў яе ўваходзяць людзі розных дэнамінацый і рознай канфесійнай прыналежнасці. Гэтыя людзі выступаюць не за прыярытэт нейкай рэлігіі, а проста за свабоду верыць. Свабода ад дзяржавы, неўмашаны ў рэлігійнае жыццё грамадзянаў, аддзяленыя царквы ад дзяржавы - гэта нашыя прынцыпы. Цяпер такога ў Беларусі няма. Наадварот, стасункі дзяржавы і царквы будуюцца на вызначаных прыярытэтах. На сёньняшні дзень прыярытэты нашай дзяржавы даволі празрыстыя. Ніхто не хавае, што яны нададзеныя праваслаўнай царкве. Заключаны шэраг дамоваў РПЦ з рознымі дзяржаўнымі ўстановамі. Аднак прапановаў і спробаў заключыць такое са- мае пагадненіе зь іншымі канфесіямі не было.

- Якія пляны далейшай дзея-

Свабода сумленія і свабода веравызнання зьяўляюцца аднымі з асноватворных правоў чалавека, таму калі вы хочаце паведаміць пра парушэнне ваших правоў, калі вам патрэбная парада ў справе абароны сваіх правоў, калі вы імкнечеся спрыяць станаўленню ў Беларусі грамадзянскай супольнасці праз верацярпімасць яе жыхароў, звязатайцеся ў Грамадзянскую ініцыятыву “За свабоднае веравызнанне”.

Наш паштовы адрес:

220012, Менск-12, а/с 101.

E-mail: religionfreedom@tut.by

Тэлефон грамадзкай прыёмнай - 234-17-43

Тэлефануіце ў панядзелак - пятніцу ад 10 да 17 гадзіны.

насыці ініцыятывы?

- Мы плянем працягваць працу па маніторынгу парушэнняў правоў вернікаў на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Таксама робім маніторынг узаемадачыненняў дзяржавы і рэлігійных аб'яднанняў. Па выніках гэтай работы плянем выдаць наступную, ужо трэцюю, “Белую кнігу”. Матэрыялаў даволі шмат. Кожны дзень нешта адбываецца...

Грамадзянская ініцыятыва “За свабоднае веравызнанне” выступае за нераспальванье нацыянальной і рэлігійнай варожасці, яку спрабуюць правакаваць некаторыя структуры. Мы бачым прыклад - кнігарню “Праваслаўная кніга”, дзе на паліцах можна знайсці антыпратэстанцкую і антыгабрэйскую літаратуру. Гэтая літаратура распальвае рэлігійную варожасць. Характэрна, што працаўца ня толькі кнігі, прывезенныя з Рәсей, але таксама выдадзенныя на тэрыторыі Беларусі.

Ядвіга Мацкевіч

Грамадзянская
ініцыятыва
“За свабоднае
веравызнанне”

ААН зацікавілася ситуацый у Беларусі

15 красавіка камісія ААН па правах чалавека прыняла рэзалюцию з асуджэннем парушэнняў правоў чалавека ў Беларусі. Факт, вядома, непрыемны для ўладаў РБ, тым больш што камісія прызначыла спэцыяльнага дакладчыка па Беларусі, які, пасля вывучэння ситуацыі ў краіне, на наступнай сесіі дасыць справаздачу пра стан з правамі чалавека. Звычайна такога дакладчыка прызначаюць у краіны, дзе адбываюцца масавыя парушэнні правоў чалавека (напрыклад, на Кубе альбо ў Чачні). А ўжо тое, што справа Беларусі разглядалася разам з кубінскай, палестынскай ды чачэнскай, не дадае ніякага пазытыву да іміджу нашай дзяржавы (асабліва яе цяперашняга кіраўніцтва) у сусвете. Падчас галасавання рэзалюцыю падтрималі 23 краіны, 13 краінаў выступілі супраць і 17 - устрымаліся.

Варта зазначыць, што ў 2003 г. камісія ўжо прымала рэзалюцию па сітуацыі з правамі чалавека ў Беларусі, але ўлады нашай краіны яе праігнаравалі. Няма надзеі, што на гэты раз на рэзалюцыю будзе станоўчая рэакцыя афіцыйнага Менску.

Напрыканцы красавіка Парляменцкая асамблея Рады Эўропы (ПАСЭ) прыняла рэзалюцыі па Беларусі, у якіх, між іншым, патрабуе ад ўладаў нашай краіны адстаўкі генпрокурора Шэймана і іншых службовых асобаў, правядзенія незалежнага расcыследавання зынкненняў апазыцыйных палітыкаў. Дакладчык ПАСЭ па Беларусі Хрыстас Пургурыйдэс лічыць, што наступным крокам аб'яднанай Эўропы можа быць разгляд санкцый ў супраць Беларусі.

Улада супраць дэмакраты

У сярэдзіне лютага 2004 году пра часопіс “Асамблея” гаварылі ў Кангрэсе ЗША. З промовай, прысьвежанай парушэнням правоў чалавека і свабоды друку ў Беларусі, выступіў сенатар ад штату Калярада Бэн Найтхарс Кэмпбел.

Спадар Прэзыдэнт, як сустаршыня Камісіі па бясьпецы і супрацоўніцтве ў Эўропе я б хацеў прапанаваць калегам апошнюю інфармацыю пра разьвіцьцё падзеяў у Рэспубліцы Беларусь, у краіне з найгоршым становішчам адносна правоў чалавека ў сёньняшній Эўропе. За апошні год напады дыктатара Лукашэнкі на грамадзянскую супольнасць узмацніліся, што прайяўляеца ў ліквідацыі грамадзкіх арганізацый, гвалце супраць грамадзянскіх актыўістаў, рэпресіях незалежных СМИ і прафсаюзаў. Сытуацыя ў Беларусі пагаршаецца, пра што съведчаць штодзённыя паведамленні пра рэпресіі і парушэнні правоў чалавека.

З наступленнем новага году трапілі пад перасыль такія грамадзкія арганізацыі, як Таварыства беларускай мовы і Беларускі Хельсынскі камітэт. Менскі гарадзкі суд замовіў ліквідацыю Незалежнага таварыства прававых дасыльданьняў. Лідэры апазыцыйнага блёку “5+”, што на гэтым тыдні знаходзіліся ў Вашынгтоне, былі нядыўна затрыманы і аблуканы на польска-беларускай мяжы. Прадстаўнікі мытні шукалі друкаваныя, аўдыё- і відэаматэрэялы, якія могуць “пашкодзіць палітычным і эканамічным інтарэсам краіны”. Актыўісты-праваабаронцы альбо незалежныя журналісты, такія як Наталя Каляда, Ніна Давыдоўская, Ірина Макавецкая, Аксана Новікова і Аляк-

сандар Сіліцкі, застаюцца пад пагрозай арышту і буйных штрафаў. Іншыя, уключаючы актыўістаў моладзевай групы “Зубр”, былі арыштаваныя за арганізацыю несанкцыянованага пікету, патрабуючы належнага рассяльданьня зынікненія дэмакратычных апазыцыйных лідэраў Юрыя Захаранкі, Віктора Ганчара, Анатоля Красоўскага і журналіста Зыміцера Завадзкага.

Незалежныя газэты працягваюць адчуваць на сабе разьюшаны ўладаў, уключаючы паклённіцкія працэсы супраць “Народнай Волі”, найбуйнейшай незалежнай газэты Беларусі, канфіскацыю часопіса Асамблеі дэмакратычных НДА Беларусі “Асамблея”, адмову работніку беларускай пошты распаўсюджваць незалежную газэту “Рэгіянальныя наўіны”, канфіскацыю ў Смаргоні асобніку незалежнай газэты “Мясцовая газэта”, а таксама цэнзуру незалежнай газэты “Вольное Глыбокое” ў Віцебскай вобласці.

Разбураюцца некалькі габрэйскіх могілкаў, штрафуюцца кангрэгациі баптыстаў і затрымліваюцца пасылядоўнікі Крышны.

У мінулым годзе я прадставіў Акт аб дэмакратыі ў Беларусі, які быў распрацаваны для прасоўвання дэмакратыі, правоў чалавека і вяршэнства закону ў Рэспубліцы Беларусь, а таксама для кансалідацыі і ўзмацненія сувэрэнітэту і незалежнасці Беларусі.

Для нас важна падтрымаць Беларусь у яе станаўленыні як са-праўднай эўрапейскай дзяржавы, у якой павага да правоў чалавека і дэмакратыі зьяўляецца нормай і ў якой шматпакутны беларускі народ можа пераадолець мінулу і сёньняшню спадчыну дыктатуры. Акт аб дэмакратыі ў Беларусі зьяўляецца важным і канкрэтным крокам для выказваньня нашай падтрымкі. Я заклікаю калегаў падтрымаць гэты крок і зь нецярпеньнем чакаю своечасовага разгляду Акту аб дэмакратыі ў Беларусі.

{ ДАВЕДКА “АСАМБЛЕІ” }

Сенатар Бэн Найтхарс Кэмпбел нарадзіўся ў Каліфорніі ў 1933 г. Кэмпбел – прадстаўнік карэнных амэрыканцаў (індзейцаў) у Сэнате (адзін з 44 старэйшын народу Паўночных Чаенаў). Вэтэран Карэйскай вайны. Атрымаў мастацкую адукацыю ва ўніверсітэце Сан-Хасэ, працягваў навучанье ва ўніверсітэце Мэйдзі ў Японіі, дзе дадаткова асвоіў дзюдо – і пазней нават быў сябрам Алімпійскай каманды ЗША. У палітыцы з пачатку 80-х. Жанаты, мае сына і дачку. Жыцьцёвае захапленыне – гадаваньне коней і, падобна да многіх іншых вэтэранаў вяенна-паветраных сіл, сенатар любіць гонкі на матацыклах.

Костка ў горле

Жаночая НДА не дае спакою казахстанскім чыноўнікам

У Казахстане ў горадзе Усьць-Каменагорск пасыпхова дзейнічае Фэдэрацыя жанчын “Status”. Гэтая ўплывовая і аўтарытэтная грамадзкая арганізацыя ня толькі вырашае ў кантакце з уладамі мясцовыя праблемы, але і здольная лябіяваць альбо блякаваць папраўкі ў законы краіны.

Фэдэрацыя “Status” была створаная ў 1999 годзе групай жанчын, якія сутыкнуліся з прафесійнай і эканамічнай дыскрымінацыяй. Ініцыятаркі паставілі перад сабой мэту - дамагчыся роўных з мужчынамі шанцаў на пасыпховую кар’еру і годнае ўзнагароджанье жанчын за інтэлектуальную працу. Цікава, што кіруе арганізацыяй Ірына Унжакова, карані якой - у Беларусі, на Палесі, адкуль падозріў яе бацька.

“НЯЗРУЧНАЯ” АРГАНІЗАЦЫЯ

З часам дзейнасць арганізацыі моцна пашырылася, разнастайнымі сталі і накірункі яе працы. “Status” наладзіў цэлы шэраг праваабарончых кампаній, якія пэраважна былі скіраваныя на зьмену заканадаўства краіны. Напрыклад, урад Казахстану спрабаваў унесьці папраўкі ў закон аб самакіраванні, каб стварыць цалкам падкантрольныя і бяспраўныя органы самакіравання (трэба было паказаць Захаду, што яны існуюць). “Status” здолеў іх заблякаваць. Тоё ж адбылося і са спробай уладаў зрабіць сродкам масавай інфармацыі інтэрнэт-выданыні. Ідзе праца па лябіянані паправак у выбарчае заканадаўства, каб выбары сталі больш празрыстымі.

Аднак самай пасыпховай акцыяй арганізацыі можна лічыць недапушчэнне ўвозу ў Усьць-Каменагорскую вобласць з-за мяжы радыёактыўных адходаў. Прыхільнікі “Status” хутка паведамілі гэтай арганізацыі, што ўлады плянуюць пабудаваць магільнік для таких адходаў. Грамадзкая арганізацыя

спачатку праверыла гэтую інфармацыю і, атрымаўшы афіцыйнае пацверджанье, распачала шырокую грамадzkую кампанію, якая скончылася яе перамогай - улады адмовіліся ад сваёй ідэі.

Міжволі падумалася, што калі б у Беларусі нейкая арганізацыя падняла ў падобнай справе галаву, ёй бы яе адразу адсеклі... Для “Status” усё скончылася тым, што ўлады зразумелі, каго яны “прыгрэлі”, і выкрасылі яе зь ліку ўдзельнікаў гарадзкіх праграмаў. А да таго выканкамы актыўна супрацоўнічалі з арганізацыяй у пытаннях распрацоўкі сацыяльна-еканамічнага пляну развіцця гораду.

РЫХТУЮЦЬ БУДУЧЫХ ДЭПУТАТАЎ

“Status” мае трох асноўных накірункі працы:

— шырокое інфармаванье,

найперш жанчын, пра іх праваў; — дапамога жанчынам у прафесійным росыце;

— падрыхтоўка лідэраў для ўдзелу жанчын у палітыцы.

У Казахстане заканадаўства не забараняе НДА займацца палітычнай дзейнасцю. Таму “Status” уключыўся ў актыўную падрыхтоўку кандыдатаў у дэпутаты мясцовых саветаў. У верасьні 2003 г. праходзілі выбары ў мясцовыя саветы. З трынаццаці жанчын, якіх “Status” падрыхтаваў да ўдзелу ў выбарах, сем прыйшлі ў абласны і гарадзкі масылхаты (саветы). Гэта вельмі вялікі посьпех грамадзкай арганізацыі.

Варта зазначыць, што ў “Status” ёсьць цікавая методыка падрыхтоўкі жанчын да ўдзелу ў выбарах. Чатыры гады таму ішла падрыхтоўка да выбараў у парлямэнт краі-

ны. Актывісткі “Status” склалі сыпіс вядомых жанчын Усьць-Каменагорску (дырэктарак прадпрыемстваў, школаў, шпіталяў і г.д.) і запрасілі іх на сумоёе. Тлумачылі, чаму яны хочуць, каб тыя ішлі на выбары. З 300 запрошаных жанчын прыйшли 50, а на выбары пайшли толькі 7. Дэпутаткай жа стала толькі адна.

Як бачым, за чатыры гады “Status”, дзяякоучы пасыядоўнай працы па ўцягваныні жанчын у працэс прыняцця рашэнняў, дамогся значна лепшага выніку. Для “раскруткі” сваіх кандыдатаў арганізацыя мае газету “Разные и равные”, якая выходзіць штотыдзень.

“Status” мае на ўзбраені цікавую тэхналёгію арганізацыі сэмінараў ды іншых мерапрыемстваў. Спачатку яго сябры пішуць ліст на імя старшыні гарвыканкаму і нагадваюць яму пра Нацыянальны плян па паляпшэнні становішча жанчын у Казахстане. У рамках яго выкананьня “Status” праводзіць міні-сэмінары і інфармацыйныя сустэречы, таму чыноўніку прапануеца дапамагчы ў іх рэалізацыі. І што адказвае ім выканкам? Ён звяртаецца да кожнага кіраўніка прадпрыемства, школы, МУС і паведамляе: “Грамадская арганізацыя выконвае нацыянальны плян, паспрыяйце ёй”. І яны спрыяюць. У грамадzkих актывістстай няма праблемаў ні з памяшканьнем, ні з яўкай удзельнікаў - на іх працуе адміністрацыйны рэурс. У Беларусі адміністрацыйны рэурс нярэдка скіраваны на зрыў падобных мерапрыемстваў.

“У Белаазёрску мы спрабавалі арганізаваць сэмінар, - распавядае намесніца старшыні Рады “Беларускай арганізацыі працоўных жанчын” Ірына Жыхар. - Да жанчын-дэпутатаў мясцовага Савету часта звяртаюцца людзі з праблемамі: дах цячэ ці ліфты не працуюць. Заканадаўства дазваляе людзям працеваць з выканкамамі і ствараць органы самакіраваньня. Дэпутаты звярнуліся да нас з прапановай прывезьці ў Белаазёрск спэцыялістаў па органах самакірава-

ваньня ў жылых дамах. І мы, ведаючы, як гэта робіцца ў Казахстане, накіравалі ў выканкам афіцыйны ліст са спасылкамі на ўсе заканадаўчыя акты, паведамілі, хто прыедзе, дзе будзе праходзіць мерапрыемства, хто аплаціць аренду. Старшыня выканкаму і яго намеснік сказаў, што “ніколі гэтага ня будзе, мы нават забаронім гэтым людзям выїжджаць зь Менскімі”.

слухоўвае, мусіць гаварыць пра каштоўнасці дэмакратыі і свабоды - у краіну прысягнутая з-за мяжы вялікія інвэстыцыі, і трэба дбаць пра прывабны імідж краіны, каб не распалохаць інвэстараў. І там ніколі не зьдзіўляе, калі Назарбаев разъбіраецца ў канкрэтных выпадках ціску мясцовых уладаў на трэці сэктар. І чыноўнікі рэгулююць згубіць сваё месца працы.

Кіраўнічка «Status»-а Ірина Унжакова

ВЫКАНКАМЫ РЫЗЫКУЮЦЬ, КАЛІ ПЕРАШКАДЖАЮЦЬ ТРЭЦЯМУ СЭКТАРУ

І ў Казахстане, і ў Беларусі для выканаўчай улады на месцах грамадзкія ініцыятывы - гэта костка ў горле. Але сітуацыя ў Казахстане ўсё ж істотна адрозніваецца ад беларускай, найперш з-за прынцыповай пазыцыі казахстанскага прэзыдэнта.

Грамадзкія арганізацыі Казахстану штогод зьбіраюцца на форум, які патрануе сам прэзыдэнт краіны. У ім удзельнічаюць арганізацыі, якія могуць аплаціць праезд сваіх дэлегатаў. Затое на форуме, у якім абавязкова бярэ ўдзел Н. Назарбаев, у грамадzkих актывістстай ёсьць магчымасць падысыці да прэзыдэнта і перадаць яму інфармацыю па сваёй праблеме. І прэзыдэнт Казахстану іх вы-

Для Беларусі падобная сітуацыя - сюжэт фантастычнага апавяданьня. Выканкамы ў нашай краіне адчуваюць сваю беспакаранасць, а за змаганьне з трэцім сэктарам чыноўнікі хутчэй атрымаваюць падзяку, а часам і павышэнне, чым вымову. А ў грамадзкага сэктару Беларусі няма ніякай магчымасці паўплываць на чыноўнікаў.

Распавядаюць, што прадстаўнікі казахстанскіх грамадzkіх арганізацыяў пасыля паездкі па Беларусі і азнямленыя з сітуацыяй былі ў шоку. Яны не разумелі, як у такіх умовах можна працаваць, а галоўнае - навошта?!

САКРЭТ ПОСЬПЕХУ

Насамрэч ніякага сакрэту тут няма. Проста ў “Status” працуюць прафесіяналы сваёй справы. Акрамя таго, “Status” - гэта прыклад

сапраўднай грамадzkай арганізацыі, якая ўзьнікла зыходзячы з патрэбаў, з унутранай матывацый стваральнікаў, а ня донараў.

У арганізацыі працуюць некалькі дзясяткаў чалавек. Вельмі важны момант іх працы - плянаванье. Яны вывучаюць стан праблемы, праводзяць дасьледаванье, і толькі пасля гэтага выпрацоўваюць плян вырашэння праблемы. "Status" займаеца тым,

дзеяля такіх мэтаў створаны клуб "Дыялёг". Адзін з інструментаў упльву на сытуацыю, зь якім працуе "Status", - гэта гарадzkая камісія па справах сям'і і жанчын. Яна заўсёды піша лісты падтрымкі захадаў гэтай грамадzkай арганізацыі. Дзе ў нас знайсьці такую камісію, якая выступіць з падтрымкай ініцыятываў грамадzkіх арганізацыяў, не санкцыянуваных дзяржавай?..

Ірына Жыхар (у цэнтры) ў гасціях у беларускай суполкі г. Усьць-Каменагорску

што сапраўды хвалюе людзей, а не саміх грамадzkіх актыўістуаў.

"Status" адпрацоўвае інавацыйныя тэхналёгіі, - кажа І. Жыхар. - Яны любяць новае, нестандартнае і разумеюць, што толькі дзякуючы інавацыі дзяржава будзе зь імі лічыцца. Бо стандартныя шляхі дзяржава сама выкарыстоўвае. Патрэбны нестандарт".

У Казахстане існуюць арганізацыі, якія ня хочуць супрацоўнічаць з дзяржавай, але яны з-за гэтага быццам ізаляваныя, не выпрашаюць праблемаў мясцовай супольнасці. Большасць жа грамадzkіх арганізацыяў працуюць з уладамі. Зь 2003 году пры кожным выканкаме існуе грамадzkая рада НДА. Гэта своеасаблівая пляцоўка, дзе для вырашэння нейкіх пытаньняў збіраюцца выканкамаўскія чыноўнікі і грамадzkія актыўісты. У Усьць-Каменагорску

Нельга сказаць, што ў "Status" няма праблемаў, што ўлады прыхільна ставяцца да яго дзейнасці і ініцыятываў. Напрыклад, некаторыя грамадzkія арганізацыі атрымліваюць дапамогу з гарадзкога бюджetu, а "Status" не даюць нічога. Нядоўна яны памянялі офіс, бо зь імі змагающа і праз павышэнне коштаў на аренду. Напрыклад, кажуць, што зь 9:00 да 18:00 аплата за офіс такая, як дамаўляліся, але, калі вы застаецесь працеваць пазней, за кожную гадзіну мусіце плаціць 20 даляраў. Такіх грошай грамадzkія актыўісты ня маюць. Але яны не апускаюць рукі, разумеюць, што цяжкасці на іх шляху - гэта плата за незалежнасць. За гэта іх паважаюць, зь імі лічацца, а чыноўнікі ня могуць рашицца на ліквідацый арганізацыі.

Вінцэс Дземянчук

Чарговая акцыя Tacis

Абвешчаны конкурс праектаў Tacis у галіне інстытуцыйнага развязвіцца (ППІР) - Садзейнічанье развязвіццю грамадзянскай супольнасці і мясцовых ініцыятываў. Дэдлайн - 20 ліпеня 2004 г.

Партнэрская праграма ў галіне інстытуцыйнага развязвіцца - Садзейнічанье развязвіццю грамадзянскай супольнасці і мясцовых ініцыятываў зьяўленача часткай Праграмы малых праектаў, уключанай у больш шырокамаштабную праграму TACIS, якую рэалізуе Эўрапейская Камісія.

Галоўная мэта Праграмы - садзейнічанье развязвіццю грамадзянскай супольнасці і мясцовых установаў у строгай адпаведнасці з наступнымі прыярытэтамі:

а) Аказанье садзейнічаньня і ўмацаванье ўстановаў, якія дублююць функцыі дзяржаўной улады.

б) Аказанье садзейнічаньня ў рэалізацыі мясцовых ініцыятываў.

Памер любога гранту, прадастаўленага ў межах гэтай праграмы, не павінен выходзіць за рамкі прыведзеных ніжэй мінімальных і максимальных сумаў:

Мінімальная сума:
EUR 100 000

Максимальная сума:
EUR 200 000

Памер гранту павінен складаць ня менш за 50% ад сумы агульных дазволеных затратаў на правядзеньне мерапрыемства. Акрамя таго, памер гранту не павінен перавышаць 80% агульных дазволеных затратаў на правядзеньне мерапрыемства. Рэшта павінна фінансавацца за кошт уласных рэурсаў кандыдата альбо партнэраў ці за кошт іншых рэсур-

саў, за выключэннем бюджету Эўрапейскай Супольнасці. Праекты, кошт якіх выходзіць за рамкі пазначанай адсоткавай нормы, будуть адхілены.

Каб мець права на атрыманне гранту, кандытаты павінны зьяўляцца некамэрцыйнымі юрыдычнымі асобамі, якія адносяцца да наступных катэгорый:

- некамэрцыйная арганізацыі, занятыя ў трэцім сэктары, г. зн. у няўрадавай і нееканамічнай сферы;
- муніцыпальныя і рэгіональныя ўстановы (гарады, муніцыпалітэты, вобласці альбо рэгіёны);
- некамэрцыйная прафэсійная арганізацыі.

Таксама кандыдаты абавязаны:

- На момант прадастаўлення прапановы па праекце быць афіцыйна зарэгістраванымі (мець статут) у дзяржавах Эўразвязу альбо ў адной з дзяржаваў, якія ўдзельнічаюць у праграме PHARE, ці ў адной з дзяржаваў TACIS, якія маюць права на ўдзел у гэтай Программе (Беларусь, Расея, Украіна ды інш.);

- Быць непасрэдна адказнымі за падрыхтоўку і правядзеніе мерапрыемства, а не выступаць у якасці пасрэдніка;

- Мець стабільныя і дастатковыя крыніцы фінансавання, якія могуць забясьпечыць неперарывнасць дзеянасці арганізацыі на ўсёй працягласці рэалізацыі праекту і браць удзел у яго фінансаванні;

- Мець досьвед і ўмець прадэмантраваць свае магчымасці кіраваць спектрам задачаў, якія адпавядаюць памерам праекту, для якога запрошваецца грант.

Працягласць праекту павінна складаць ад 18 да 24 месяца.

Кантактная інфармацыя:
TACIS-офіс ЭК у Беларусі,
220030, г. Менск, вул. Інтэрнацыянальная, 21
Тэл.: (017) 2066613
Факс: (017) 2891281

ДЫЯЛЁГ ПА ПРАБЛЕМАХ УСТОЙЛІВАГА РАЗВІЦЬЦЯ

6-10 чэрвеня 2004 году ў Грын Бэй (Вісконсін, ЗША) адбудзеца канфэрэнцыя "Sharing Indigenous Wisdom": Міжнародны дыялёт па пытаннях устойлівага разьвіцьця. На канфэрэнцыі, якую арганізоўвае College of Menominee Nation / Sustainable Development Institute, збораючыя навукоўцы і спэцыялісты па праблеме ўстойлівага разьвіцьця. Форум пабудаваны такім чынам, што ўключае ў сябе дыялёт, элемэнты навучання, салідарнасць і стварае глебу для нараджэння новых ідэй.

Дэталёвая інфармацыя:

Delia Kundin
Institutional Advancement Specialist
College of Menominee Nation
P.O. Box 1179
Keshena, WI. 54135
Phone: 715-799-5600 Fax: 715-799-5951
E-mail: dkundin@menominee.edu
Website: <http://www.sharingindigenouswisdom.org/>

ПРАБЛЕМЫ ЖАНЧЫН І ІМІГРАЦЫЙНАГА ЗАКАНАДАЎСТВА Ў ЭЎРОПЕ

30 верасня - 2 кастрычніка 2004 году ў Амстэрдаме (Нідерлянды) пройдзе Міжнародная канфэрэнцыя па праблемах жанчын і іміграцыйнага заканадаўства ў Эўропе.

Мэта канфэрэнцыі - аналіз і ацэнка іміграцыйнага заканадаўства ў Эўропе з пункту гледжання гендэрных пытанняў. Жанчыны ўцягнутыя ў працэс іміграцыі з пэўнымі агаворкамі, таму артыкулы, якія рэгулююць іміграцыйнае заканадаўства, маюць некаторыя асаблівасці ў адносінах да жанчын.

Падрабязную інфармацыю можна адшукаць па адрасе:
<http://www.rechten.vu.nl/genderedborders>

ПРАФЭСІЙНАЕ РАЗВІЦЬЦЁ І АБМЕН ДОСЬВЕДАМ

Гранты, накіраваныя на праграмы прафэсійнага разьвіцьця і абмену досьведам на 2004-2005 гг., даступныя для праваабарончых арганізацыяў і актыўістаў з Афрыкі, Азіі, Блізкага Ўсходу, Лацінскай Амэрыкі, Карабаў, краінаў Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы, а таксама рэспублік былога Савецкага Саюзу для рэалізацыі адукацыйных праграмаў і праектаў абмену. Напрыклад: 1. Онлайн трэнінг. Чалавек зь нейкай краіны, у якога ёсьць досьвед працы ў пэўнай галіне, праводзіць трэнінг для штату арганізацыі ў іншай краіне. 2. Прафэсійная практыка. Удзельнік праграмы часова працуе ў адной з арганізацыяў і атрымлівае досьвед у пэўнай галіне. 3. Дасыледчы тур. Удзельнік праграмы праводзіць дасыледаваныне ў пэўнай галіне працы, наведваючы альбо кансультуючы дзіве ці больш праваабарончых арганізацыяў у адной ці болей краінах. Меншы прыярытэт аддаецца наведванню рознага кшталту курсаў і працоўных майстэрняў. Прапановы такога пляну будуть разглядацца ў тых выпадках, калі трэнінг мае дастаткова вузкую тэматыку і служыць для выканання дакладна вызначанай патрэбнасці.

Апошняя тэрміны падачы заяўкі - 31 жніўня і 31 сінтября 2004 г.

Гранты пакрываюць выдаткі на праезд, пражыванье і страхоўку для ўдзельніка (альбо трэнэра). Памеры грантаў адрозніваюцца ў залежнасці ад месцазнаходжання і працягласці праекту (звычайна ад 1 да 3 месяцаў). Памер грантаў ад \$ 1000 да \$ 7000. Перавага аддаецца менавіта арганізацыям. Некаторыя асобы змогуць атрымаць грант толькі ў тым выпадку, калі яны выдадзяць актыўную барацьбу ў галіне правоў чалавека альбо калі ў краіне, у якой яны працуяць, недастатковая колькасць праваабарончых арганізацыяў. Форму-заяўку (на ангельскай, французскай і гішпанскай мовах) і больш падрабязную інфармацыю вы зможаце знайсці на сایце: <http://www.iie.org/ihrip>

Калі вы хочаце, каб нам даслаць форму-заяўку, дашліце запыт на наступны электронны адрес: ihrip@iie.org

Кропка адліку ёсьць, але...

Профессиональная кухня тренера (из опыта неформального образования в третьем секторе) / Отв. ред. Е. Карпивич, В. Величко. - СПб.: "Невский простор", 2003. - 256 с.

Дзеяностыя гады XX стагодзьдзя ўялі ў пэдагагічны ўжытак паняцьце нефармальна адукцыі дарослых, якая мусіла стварыць усе ўмовы і магчымасыці для атрыманьня чалавекам досьведу, дзякуючы якому ён мог бы павысіць грамадзянскую кампэтэнтнасць і стаць паўнапраўным сябрам грамадзтва з дакладна акрэсленай пазыцыяй.

Адным з цэнтральных паняткаў у нефармальнай адукцыі зьяўляецца панятак "трэнэр". Прадстаўленая кніга цікавая менавіта тым, што ў ёй робіцца спроба акрэсліць і прааналізаваць ролю і асноўныя функцыі трэнэра ў адукцыйным пракцэсе, вызначыць найбольш эфектыўныя мэтады працы, якія прыводзяць да паспяховага асвойвання матэрыялу, што абмяркоўваецца ў пракцэсе трэнінгу. Дзякуючы такой скіраванасці кніга "Профессиональная кухня тренера" ўваходзіць у кола **актуальных** для сучаснай систэмы адукцыі пракцаў, што ставяць за мэту выяўленыне прынцыпова важных і асноватворных харктарыстык нефармальнай адукцыі дарослыҳ, якая, на мой погляд, у цяперашні час знаходзіцца ў стадыі станаўлення ў Беларусі.

Структура кнігі зьяўляецца лягічна арганізаванай. Думаецца, што гэта стала магчымым дзякуючы, па-першае, багатаму трэнэрскаму досьведу аўтараў кнігі і, падругое, тэарэтычнай плятформе, распрацаванай на аснове прачытаных пракцаў, пра што съведчыць сьпіс выкарыстанай літаратуры як айчынных, так і замежных аўтараў (82 крыніцы). Аўтарамі зробленая дастаткова ўдалая спроба менаві-

та систэматызацыі матэрыялу па дадзенай праблеме.

Аднак не магу ўстрыміцца ад крытычных заўваг. Яшчэ са школьніх часоў усе мы памятаем фразу пра тое, што "яснасць думкі адлюстроўваеца найперш у яснасці мовы", у дадзеным выпадку пісьмовай мовы. У некаторых разьдзелах, як, напрыклад, у разьдзеле 2 "Хто такі трэнэр і як ён працуе на сэмінары" выкладаныне матэрыялу вельмі размытае і расыцягнутае. Недакладна прадстаўленыя асноўныя функцыі трэнэра. Так, нельга адмаўляць тое, што "размытасць" зьяўляецца адной з камунікатыўных стратэгіяў у мове, аднак у кантэксьце дадзенай кнігі яна непрымальная, калі ўлічыць яшчэ і той факт, што кніга прызначана для трэнэраў, а таксама для работнікаў адукцыі (настайднікаў, выкладчыкаў і г.д.), у прынцыпе, знаёмых з паняткам "трэнэр" як такім. Усё ж такі час адыходзіць ад такіх прынцыпаў напісання пракцаў, як "ліць ваду", калі ў выніку мы маєм матэрыял, напісаны разумнымі словамі, але яны няясна для чытача выкладаюць думкі і пазыцыю аўтара.

Насыцярожвае і тое, што дастатковая часта ў кнізе мы сутыкаемся праста зь некарэктным перакладам замежных словаў і нават цэлых фразаў, і гэта наводзіць на думку пра тое, што матэрыял ня быў старанна прааналізаваны аўтарамі. Напрыклад, фраза "чувствителен ли тренер ко времени семинара" (ст. 93). Слова "чувствительность" у дадзеным кантэксьце выкарыстоўваецца ў англомоўнай літаратуры, але, на мой погляд, зьяўляецца цалкам непрымаль-

ным як у сэнсавым, так і ў стылістичным пляне ў расейскай мове. Калі ж аўтар хоча ўвесыці такі панятак, то неабходна пра гэта пісаць альбо даваць спасылкі на тыя крыніцы айчыннай літаратуры, дзе ўжо выкарыстоўваецца дадзены панятак.

Варта адзначыць, што асобныя разьдзелы кнігі яшчэ неабходна адрэдагаваць. Калі дадзенае выданыне прэтэндуе на тое, каб быць названым кнігай і свайго роду мэтадычным дапаможнікам, а ня зборнікам артыкулаў, то, адпаведна, тэкст павінен уяўляць сабой адзінае цэлае і быць належна вывераным.

У цэлым матэрыял, выкладзены ў кнізе, цікавы, ён можа быць выкарыстаны трэнэрамі адукцыйных і асьветніцкіх грамадзкіх арганізацыяў, а таксама спэцыялістамі нефармальнай адукцыі. Важным зьяўляецца тое, што кніга стала своеасаблівай кропкай адліку для далейшых дасыледаванняў, якія змогуць стварыць грунтоўную тэарэтычную базу ў галіне нефармальнай адукцыі дарослыҳ. Хочацца спадзівацца, што ўсё ж такі аўтарам у будучыні ўдасца адказаць на паставленае імі ж пытаньне: "Якім чынам можа быць арганізавана адукцыйная дзейнасць, у якой рэалізујушца прынцыпы дэмакратыі?".

Вольга Арлова,
кандыдат філялягічных навук

Дык хто ён?

Новы малы катэхізыс для юнага лідэра

Дапаможнік маладафронтавца па мэнеджмэнце арганізацыі.
Менск, 2003, 54 с.

Гэтая невялічкая кнішка мае даволі прывабную вокладку, але што датычыца зъместу, то ўзьнікае нямала пытаньняў.

Пачну цытатай з прадмовы да кніжкі (тут і далей правапіс арыгіналу): “*Брашура, якую вы трываеце ў руках, ёсьць плёнам супрацоўніцтва ў 2003 Маладога Фронту і Хрысціянска-Дэмакратычнай моладзі Швэції. [...] Гэта дапаможнік маладафронтавскім актывістам па тым, як быць лідэрам. Мастацтва лідэрства складанае ѹ цяжкое, але разам з тым і захапляльнае. [...] І нягледзячы на такі розны зъмест матар’ялаў гэтага дапаможніка, іх яднае адно - яны напісаныя адмыслова для вас, каб указаць шлях, па якім мусіць ісці лідэр*”.

Сапраўды, істотную частку “Дапаможніка” складаюць опусы лідэра МФ на тэму, якую можна сфармуляваць так: “хто лепшы лідэр у Беларусі і як стаць падобным да яго”. Астатнія тэксты, ці тэксыцікі, адлыграваюць паміж імі хіба што ролю рамак ці паўзаў для перадыху. Разглядаць іх уважліва няма сэнсу, таму зъвернемся не-пасрэдна да “лідэрскага” цыклю Паўла Севярынца. Ягоныя нарысы (вельмі хочацца назваць іх **ка заньнямі**) раскрываюць для адэптаў МФ тры ключавыя тэмы: “Плянаваныне ў дзейнасці Маладога Фронту”, “Моладзі Беларусі і яе інтарэсы” і “Лідэрства як ключавы элемэнт грамадзкой дзейнасці”.

КАЗАНЬНЕ ПЕРШАЕ

Пра плянаваныне тут няшмат, бо галоўнае месца займае своеасаблівы “гіт-парад” - 10 найлепшых і найгоршых акцыяў беларус-

кай апазыцыі за апошнія гады, плюс 10 найлепшых (а чаму і не найгоршых?) акцыяў МФ. Няцяжка здагадацца, што ледзьве ня ўсе чыны МФ - гэта ўзорныя, грандыёзныя кампаніі і акцыі, якія паўплывалі на ход усёй беларускай гісторыі. Напэўна, адэпт мусіць засвоіць, што сціпласьць і нават простая сумленнасць у пераказе фактаў не ўваходзяць у якасць, патрэбныя сапраўднаму лідэру. Магу пацешыць чытача прыкладамі: “Лёзунг “Горад наш!” затым стаўся падставай для правядзення мабілізацыйнай кампаніі ў 2001 годзе, калі больш за 1 млн. маладых людзей прыйшлі на выбары й прагласавалі супраць Лукашэнкі...” альбо “грандыёзная кампанія “Беларусь - у Эўропу!”, праведзеная за тры месяцы 2002 году... зрабілася вобразам для многіх эўрапейскіх акцыяў іншых партыяў. Пасыя посьпеху кампаніі Маладога Фронту “Беларусь - у Эўропу!” большасць звіх запачатковала ўласныя эўрапейскія праекты...” Без камэнтараў. Зразумела, што найгоршымі акцыямі прызнаныя тыя, якія правяла так званая “старае апазыцыя” - Дзень Волі’2003, альбо “антылідэр” “гіт-параду” - акцыя 9 верасьня 2001, у дзень выбараў прэзыдэнта. Тут у якасці камэнтару перадаю аўтару пытаныне: “А дзе ж, Павал, грузавікі з бравымі эмэфаўцамі? Яшчэ іржаваюць, ці ўжо пайшлі ў якую справу?”

КАЗАНЬНЕ ДРУГОЕ

Асноўная думка палягае ў тым, што менавіта МФ прадстаўляе новае пакаленіне беларускай моладзі - “пакаленіне Маладога Фронту”. Да яго належаць усе

“маладыя, якім у 2000 споўнілася ад 14 да 30-ці гадоў”, якія “перажылі гіганцкія трансфармацыі найноўшае гісторыі з пераламеннямі ва ўласных лесах і съветапоглядах - і таемныя коды Творцы ўжо закладзены ў іх, як гадзіннікавыя мэханізмы”. Гэтае пакаленіне таксама “сапраўдны атмасферны фронт духу, што надыходзіць павольна, але ўпэўнена”. Ня буду прыводзіць усіх пакаленія, “якое стварае нацыю”. Шкадую, што мне не 14 і нават ня 30, але шчыра парадуюся за будучыя посьпехі моладзі ў “супрацьстаянні пракляцця і дабраславення”. Адно мяне непакоіць: а што будзе, калі ўсе гэтыя маладзёны так і не даведаюцца пра тое, што, каб выкананы сваю місію, трэба неадкладна запісацца ў МФ, ды дарэмна змарнуць сваё боскае прызначэнне? Каб прынамі некаторыя пра прызначэнне не забыліся, Севярынец акуратна ўпісаў у брашурку пару-тройку тузінаў “выбранных” - ад Яўгена Скочкі да Севы Янчэўскага і Максіма Мірнага. Маю падазрэнье, што некаторымі са сьпісу абранынкаў гэта можа і не спадабацца.

КАЗАНЬНЕ ТРЭЦЯЕ

Пасыя таго як будучых лідэраў навучылі расказваць байкі і ўпэўнілі ва ўласным выбраныні, па стар... прабачце, лідэр МФ пераходзіць да галоўнага - да асобы самога... лідэра. Тут мы даведваем-

ся, што “*пакліканыне - гэта ключавое паняцьце харызматычнага лідэра*”, а найлепшы лідэр усіх часоў і народаў - Ісус Хрыстос. Да лібог, не магу з гэтым не пагадзіцца, але выбачайце, дзе мы - на сэмінары па мэнэджменте грамадзкай арганізацыі ці ў малельным доме? А калі Малады Фронт - гэта рэлігійная арганізацыя, то, значыць, ён зусім не НДА і ня партыя. А калі гэта і секта, і палітычная партыя, і грамадзкая арганізацыя адразу, дык ведаецце - ад гэткай структуры

ня пахне ані дэмакратыяй, ані свабодай. Шчыра хацеў бы, каб мяне пераканалі ў адваротным.

Вось мы і атрымалі ўвесь “*малы катэхізис*”. Пачынаеца ён са словаў “*За 8 гадоў майго ўдзелу ў нацыянальным супраціве мне давялося прысутнічаць у сотнях вулічных акцыяў і арганізоўваць дзясяткі з іх*”, а заканчваеца словамі “*Ты ня бачыши навокал вартых лідэраў? Тады задай сабе простае пытаныне: “*Хто, калі ня я?*” Ну, шчыра кажучы, бачылі мы ўжо тут аднаго харыз-*

матыка. Дзесяць год ня ведаэм, куды ягоную харызму запхнуць...

Але калі сур’ёзна, то трэба скажаць, што П. Севярынец, безумоўна, мае літаратурныя здольнасці. Ён таксама заўважны лідэр на палітычным даляглядзе Беларусі, выдатны прамоўца і, магчыма, добры прапаведнік. Проблема яго ў тым, што цяжка дагэтуль адкажаць - хто ён. Лідэр ГА, кіраунік партыі, съявтар?

Людвік Бера,
інсургент з-пад Грушаўкі

Â³ÍØBÅÌ

Ірыну Белую, Вячаслава Бортніка,
Андрэя Вітушку, Юрый Кажуру, Іну Кулей,
Паўла Марозава, Іну Рамашэўскую,
Нэлі Шчасную, Юрый Супрыновіча
і Настасьлю Чэрнік-Рымашэўскую

са сканчэннем магістратуры па мэнэджменте
некамэрцыйных арганізацыяў
Цэнтру грамадзянскай адукацыі ЭГУ
і з атрыманьнем дыплёмаў.

Зычым плённай працы на карысьць дэмакратыі
і грамадзянской супольнасці.